

UiO : **Det juridiske fakultet**

Omdanning fra sparebank til aksjebank

En gjennomgang av reglene for omdannelse, og en nærmere sammenligning av rettighetene knyttet til aksjer og egenkapitalbevis.

Kandidatnummer: 544

Leveringsfrist: 25/04-2015

Antall ord: 16 324

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Omdannelse av sparebank til aksjeselskap	1
1.2	Oppgavens presiseringer og avgrensning	1
1.3	Rettslig plassering	2
2	RETTSKILDEBILDET	3
2.1	Overblikk	3
2.2	Rettskildesituasjonen for finansmarkeds, - og selskapsretten.....	3
2.2.1	Sentral lovgivning.....	4
2.2.2	Rettspraksis.....	5
2.2.3	Hensyn.....	5
2.3	Historikk.....	6
2.3.1	Bankvirksomhetens utvikling i Norge	6
2.3.2	Egenkapitalbevisenes fremvekst.....	7
2.3.3	Omdanning av sparebanker blir mulig	8
2.4	Generelt overblikk over selskapsformer for næringslivet og finansmarkedet.	8
2.5	En sparebank sett opp mot en aksjebank.	9
2.6	Eierstruktur i Norske banker	10
2.6.1	Ulike bankformer.....	10
2.6.2	Sparebanker	11
2.6.3	Tradisjonell sparebank.....	11
2.6.4	Egenkapitalbevisbank	12
2.6.5	Aksjesparebank.....	13
3	GJENNOMGANG AV OMDANNINGSREGLENE.....	16
3.1	Materiell kompetanse for omdanning	16
3.1.1	Vilkår og virkninger	17
3.1.2	Hensyn bak reglene	19
3.2	Personell kompetanse til omdanning	20
3.2.1	Vilkår og virkninger	21
3.2.2	Hensyn bak reglene	21
3.3	Prosessuell fremgangsmåte for gjennomføring av omdanning.....	23
3.3.1	Vilkår og virkninger	23
4	FORSKJELLER OG LIKHETER MELLOM EGENKAPITALBEVIS OG AKSJER.....	28

4.1	Definisjon egenkapitalbevis og aksjer	29
4.2	Generelle forskjeller og likheter	29
4.2.1	Godkjent som kjernekapital - CRD IV	30
4.3	Sammenligning av rettighetene tilknyttet egenkapitalbevis og aksjer.....	31
4.3.1	Reglene om ansvarstilknytning	32
4.3.2	Reglene om stemmerett	32
4.3.3	Reglene om møterett.....	34
4.3.4	Reglene om overskudd og utbytte.	38
4.3.5	Reglene om underskudd	41
5	AVSLUTTENDE BEMERKNINGER.....	43
	KILDE, - OG LITTERATURLISTE	44

1 Innledning

1.1 Omdannelse av sparebank til aksjeselskap

I forbindelse med denne masteroppgaven omhandles to spørsmål. Det første er spørsmålet om vilkårene for gjennomføring av en omdannelse. Det andre er spørsmålet om hvilke forskjeller og likheter det er mellom rettighetene i aksjer i aksjeselskap, herunder aksjesparebanker, og egenkapitalbevis i banker med eierandelskapital, såkalte egenkapitalbevisbanker.

Temaet favner vidt og har sitt utspring i finansmarkedsretten med klare tilgrensninger mot selskapsretten og offentligrettslige spørsmål. Temaet i sin kontekst omhandler store nærings-, og rettspolitiske spørsmål. Blant annet om hvorfor sparebanker har anledning til å omdanne eierløskapital til aksjer som gjenstand for eierskap, og hvordan lovgiver skal legge opp til en løsning som fortsatt ivaretar sparebankens identitet. Videre omfavner temaet fremgangsmåten for omdannelse herunder relevante hensyn banken må ta i betraktning ved en omdannelse, og om hvorfor sparebanker skal få anledning til å konkurrere på andre områder enn i sitt tiltenkte «sparebankområde». I tillegg angår temaet andre mikro-juridiske spørsmål om blant annet videreføring av «sparebank navnet», samt hvor sparebanken skal ha sine kontorer. Sparebanker har fra et historisk perspektiv alltid vært lokalt tilknyttet og vært sentrum for verdiskapning blant innbyggere og lokalt næringsliv. Det blir derfor nødvendig å avgrense oppgaven mot relevante problemstillinger for å gi et overblikk over rettstilstanden for omdannelse.

Målet med oppgaven er å se nærmere på reglene bak selve prosessen under omdannelse av sparebank til aksjeselskap. Videre skal sentrale regelsett om rettigheter i tilknytning til egenkapitalbevis og aksjer sammenlignes for å se om det foreligger noen realitetsforskjell mellom verdipapirene ved tilknyttede rettigheter. Leseren gjøres oppmerksom på at oppgaven avgrenses mot å gå uttømmende til verks. For det første vil det bli gitt en overordnet sammenligning av reglene om ansvar, stemme-, og møterett, utbytte og underskudd. I tillegg vil det sees nærmere på de lovtekniske bestemmelsene om håndhevelsen av rettighetene i tilknytning til verdipapirene. For det andre vil det også bli drøftet om egenkapitalbevis tilfredsstillende kravet til reglene om kjernekapital/ansvarlig kapital.

Å vedta endring av organisasjonsform i en sparebank kan ha flere grunner. En hovedgrunn er som regel sparebankens behov for en større kapitalbase. F.eks. man ønsker å ha større tilgang på kapital til å utvide sin virksomhet i forbindelse med videre satsing i næringsområde.

Oppgavens utgangspunkt er en deskriptiv fremstilling av gjeldende rett og baserer seg på adgangen sparebanker ut i fra gjeldende lovgivning har til å omdanne seg og til å utstede egenkapitalbevis¹. Målet er å se nærmere på virkningene av omdannelse. Hvilke instanser kan beslutte omdannelse, og hvilke krav stilles det til tillatelsen for omdannelse? Videre om det foreligger noen realitetsforskjell mellom egenkapitalbevis og aksjer. Er de i bunn og grunn like som verdipapirer, eller er de forskjellige når det kommer til medfølgende rettigheter?

Lovgivningen bak sparebankers struktur, - og eierform fremstår i dag som en mer fleksibel og markedstilpasset ordning enn hva det har vært tidligere. Tatt i betraktning at både juridiske personer og fysiske personer nå kan være medeier i en sparebank. Sparebanken har i dag flere alternativer for å skaffe finansiering enn hva den tidligere har hatt, og dette skyldes en markedstilpassing hvor ønske har vært å utvikle en måte for sparebankene til å kunne konkurrere.

Det vil i det andre spørsmålet være relevant å se nærmere på sentrale bestemmelser om rettigheter i tilknytning til verdipapirene. Kan det være slik at endring til aksjer fremfor egenkapitalbevis medfører et dårligere utgangspunkt for en som f.eks. eier en større post egenkapitalbevis? For å finne ut av dette må det blant annet sees nærmere på eierbeføyelser for henholdsvis aksjeeiere og eiere av egenkapitalbevis f.eks. reglene om beslutninger i generalforsamlingen i en egenkapitalbevisbank og en aksjesparebank.

Videre blir det relevant å sammenligne med aksjeselskapsformen, og se på hva som gjør denne selskapsformen populær og anvendelig. Det blir en nærmere analyse om egenkapitalbevis-eiernes rettslige stilling ved omdannelse, hvor man tar i betraktning de gjeldende forhold som angår rettigheter til aksjonærene i et aksjeselskap. I tillegg må vi også se nærmere på lovens løsning for utstedelse av egenkapitalbevis, og hvilke hensyn som grunngir hvorfor sparebanker bør forbli selveiende finansinstitusjoner. Dette for å få en større forståelse av den rettslige, - og rettspolitiske situasjon.

I skrivende stund, våren 2015, gjøres leseren oppmerksom på den kommende endring av gjeldende lovgivningssystem og struktur for omdannelse, og om egenkapitalbevisenes rettslige plassering. Den 01.01.16 trår ny finansieringsvirksomhetslov i kraft. Loven heter lov om finansforetak og finanskonsern, og opphever finansieringsvirksomhetsloven, sparebankloven og forretningsbankloven. Kapittelene om sparebanker, egenkapitalbevis og omdanning flyttes over i den nye loven uten særlige realitetsendringer.

¹ Finansieringsvirksomhetsloven av 1988 nr. 40 kapittel 2 del II.

1.2 Oppgavens presiseringer og avgrensning

Etter lovendring i juni 2009 i finansieringsvirksomhetsloven (heretter finansvl.) ble det utformet nye regler for kapital, - og strukturformer i sparebanksektoren, herunder nye vilkår for adgangen til å omdanne sparebanker til aksjebanker. I den forbindelse ble det lagt til grunn å endre enkelte begreper. Man gikk fra å anvende navnet grunnfondsbevis til egenkapitalbevis. Selv om grunnfondsbevis er et begrep som fortsatt henger igjen i sparebankloven, kommer det i denne oppgaven som i lovendringen å bli anvendt navnet egenkapitalbevis om både ny og gammel lovgivning².

Videre vil det for enkelthetsskyld for å unngå forvirring bli anvendt terminologien generalforsamling fremfor forstanderskap³, med mindre det klart fremkommer av lovens ordlyd som f.eks. ordningen er i sparebankloven (heretter spbl.) og under pkt. 2.3.

Sentralt i oppgaven står omdanning av sparebank til aksjeselskap. Det avgrenses mot andre spørsmål knyttet til egenkapitalbevis og aksjer sett ut i fra andre rettsområder som skatterett, børsrett og konkurranserett, med mindre de anvendes som eksempel for belyse oppgavens problemstilling. Videre står sammenligning av egenkapitalbevis og aksjer også sentralt. Verken finansvl. eller allmennaksjeloven (heretter asal.) definerer egenkapitalbevis og aksjer, men det er snakk om verdipapirer som gir eierbeføyelser⁴ i egenkapitalbevisbanken og aksjebanken. Det følger av pkt. 2.6.3 og 2.6.4 hva som er forskjellen på disse bankformene, og videre følger det av pkt. 4.1 en nærmere definisjon på egenkapitalbevis og aksjer.

Det avgrenses også mot omdanning i spørsmål rundt andre typer «selveiende» finansieringsvirksomheter som ikke er sparebanker, men som også kan omdannes etter reglene i finansvl. §§ 2c-13 flg. Som eksempel nevnes gjensidige forsikringsselskaper og kredittforeninger. Det kommer ikke videre til å bli noen drøftelse rundt disse virksomhetene med mindre det er nødvendig for å sammenligne eierstruktur og hensyn som grunngir hvorfor reguleringen er som den er og for å belyse oppgaven.

Videre står aksjer sentralt under oppgavens tema og problemstilling. Det kommer derfor til å bli en nærmere drøftelse rundt aksjelovene, herunder særlig allmennaksjeloven.

Oppgaven avgrenses også mot de ulike strukturmodellene som benyttes for endringer av sparebanker innenfor sparebankmodellen. Dette omfatter de ulike modellene under navn Terra-

² Se spbl. §§ 1 første ledd, 8 annet, fjerde og femte ledd og 9 annet ledd.

³ Finansvl. § 2b-22 første ledd.

⁴ Finansvl. § 2b-2 første ledd og Asal. § 4-1

modellen, Telemarkmodellen, Hallingdalmodellen og Tingvollmodellen. Dette er modeller som sikrer fleksibilitet innen sparebankmodellen uten at det foretas omdanning til aksjesparebank. Dette omfatter blant annet adgangen til å utstede egenkapitalbevis, opprettelse av stiftelse til å eie egenkapitalbevis gjennom konvertering av grunnfondskapitalen, samt fusjoner av sparebanker. Det vises til finansvl. kap. 2b, delkapittel II og III og delkapittel 2c, delkapittel I og II. Oppgaven omhandler omdannelse av sparebanker til aksjeselskap, og det vil derfor settes fokus på gjeldende regler for omdannelse til aksjeselskap som omhandlet i finansvl. kap. 2c, delkapittel III.

1.3 Rettslig plassering

Med utgangspunkt i oppgavens tema og sentrale spørsmål forholder oppgaven seg hovedsakelig i reglene for omdanning av sparebanker til aksjeselskap etter reglene i finansvl. kapittel 2c avsnitt III. Videre i kapittel 2b om egenkapitalbevis, avsnitt II som omhandler de konkrete rettighetene som er i tilknytning til egenkapitalbevisene. Hovedfokuset vil derfor være i finansmarkedsretten og i den alminnelige selskapsretten herunder aksjelovene.

Videre grenser oppgaven mot offentligrettslige spørsmål. Særlig spørsmål vedrørende konsesjon, og hensynet til hvorfor offentlige tilsynsorganer regulerer og håndhever den finansielle strukturen i markedet. F.eks. gjelder det som en forutsetning for etablering og drift av sparebank at stiftelsesdokumentet godkjennes sammen med bankens vedtekter av Finanstilsynet⁵. Videre skal man søke på nytt og få en ny godkjennelse av Kongen⁶ for å kunne utstede egenkapitalbevis eller la seg omdanne til aksjeselskap⁷.

⁵ Spbl. § 3.

⁶ «Kongen» er å forstå som Finansdepartementet, hvor departementet videre kan ha delegeret fullmakt til å gi konsesjon og fastsette forskrifter.

⁷ Finansvl. §§ 2b-1 første ledd og 2c-13 andre ledd.

2 Rettskildebildet

2.1 Overblikk

Finansmarkedsretten utgjør en næringslovgivning og er således et dynamisk rettsfelt. Man kan derfor vanskelig holde fast en lovgivning over lengre tid. Dette begrunnes i finansmarkedets stadige svingninger som både blir preget internt av politisk påvirkning, og av ytre påvirkninger som er vanskelig å forutse. F.eks. den internasjonale bank, - og finanskrisen i 2008 som har medført flere endringer innen bank, - og finanssektoren i både inn og utland. Videre hvordan den norske kronen og russiske rubelen i vinter 2015 har blitt svekket ovenfor andre valutaer på grunn av prisfallet innen olje. Særlig i forhold til andre valutaer som ikke er like preget av oljeprisen⁸.

Poenget er at selv om man har spådommer og grundige analyser, så vil alltid det nasjonale og internasjonale finansmarkedet være i bevegelse. Videre har vi aspektet om EØS/EU rettes stadige voksende betydning for norsk rett uten vår direkte legislative påvirkning⁹ hvor både bank, - og finanslovgivningen samt selskapsretten har blitt endret i lys av EØS-avtalen.

2.2 Rettskildesituasjonen for finansmarkeds, - og selskapsretten

På bakgrunn av det som ble nevnt ovenfor kan man si at finansmarkedet har en utpreget og direkte regulering på de fleste områder. Lovgivningen er preget av detaljerte regler som regulerer krav til virksomheten og utøvelse av denne. Dette omfatter blant annet detaljerte krav til organisering og kapitalkrav gjennom finans- og banklovgivningen, samt krav til utøvelse av virksomheten mot kundene, typisk gjennom finansavtaleloven. En ser også en tydelig offentligrettslig tilstedeværelse gjennom offentlig tilsyn av bla. Finanstilsynet, Konkurransetilsynet og Forbrukerombudet.

Lovgivningen bygger videre i stor grad på økonomisk teori sammen med bestemte oppfatninger av hvordan markedet skal fungere, som f.eks. utgangspunktet om fri konkurranse. Når man ser hvilken rolle bankene har for samfunnsøkonomien, er det i det offentlige og samfunnets interesse et ønske å føre tilsyn og sørge for at rettslige rammer er ivaretatt sammen med grunnleggende finansielle hensyn.

Videre er Norge gjennom EØS-avtalen forpliktet til å gjennomføre og ikke legge begrensninger på gjennomføringen av de fire friheter. For denne oppgavens tema, er det særlig fribe-

⁸ <http://www.nrk.no/norge/historisk-kursfall-for-norske-kroner-1.12104866>

⁹ NOU 2012:2 Utenfor og innenfor s. 882

vegelighet av kapital som er av betydning. Ved lov om gjennomføring i norsk rett om hoveddelen i EØS, gjelder det i art. 40 at det innen rammene av bestemmelsene i EØS avtalen skal det mellom avtalelandene ikke forekomme restriksjoner på overføring av kapital tilhørende personer som er bosatt i medlemsland av EU/EØS eller EFTA landene. Dette er et sentralt hensyn i rettskildesituasjonen og ovenfor lovgiver. Dette poenget blir også poengtert i forarbeidende til reformeringen av finansvl om at det innen EØS/EU retten har skjedd en rask utvikling, og at Norge må henge med¹⁰. Det kan derfor sies at EØS retten har hatt stor betydning for utarbeidelsen av gjeldende rett. I dag ser man tilstedeværelsen av utenlandske banker i Norge gjennom opprettede filialer eller datterselskaper. F.eks. den nordiske banken Nordea Bank Norge ASA og Danske Bank som filial av dansk morbank.

2.2.1 Sentral lovgivning

Finansmarkedsretten består av flere viktige lover. Innen bank og finansiering som benyttes i denne oppgaven gjelder finansvl. av 1988 nr. 40, spbl. av 1961 nr. 1 og forretningsbankloven av 1961 nr. 2 (heretter fbl).

Finansvl innen finansmarkedsretten er sentral siden den omhandler generelle virksomhetsregler, og definerer hva som er en finansinstitusjon og finansieringsvirksomhet. Videre setter den grenser og krav til alle finansieringsforetak og finansinstitusjoner som ønsker å utøve virksomhet, herunder bankers utøvelse av sin virksomhet jf. § 1-1 annet ledd jf. § 1-2 nr. 1 til 6 og § 1-3. Loven vil ovenfor spesiallovgivningene spbl og fbl supplere i spørsmål om bestemmelser som ikke gir svar i enkelte situasjoner i hva angår virksomhetsutøvelse.

Deretter står spbl og fbl sentralt som spesiallovgivninger innen bankdrift. Senere skal det sees nærmere på spbl anvendelsesområde, men det presiseres at ved omdannelse av en sparebank til aksjeselskap, så mister spbl sitt anvendelsesområde til fordel for fbl. En rekke av bestemmelsene i disse to særlovene er gjennom tiden blitt overført til finansvl med forskrifter. Som nevnt ovenfor punkt 1.1 foreligger det også et forslag om at disse særlovene inkorporeres i ny lov om finansforetak og finanskonsern.

Videre kommer den alminnelige selskapsretten til anvendelse som et bakteppe. Dels er bestemmelser i aksjelovene gitt direkte anvendelse for alle typer finansinstitusjoner og dels utfyller aksjelovene reguleringen av virksomhet organisert som aksjeselskap, herunder omdannet sparebank. Det kan her som eksempel vises til fbl. § 3. For sparebanker er det uttrykkelig

¹⁰ NOU 2009:2 Kapital, - og organisasjonsformer i sparebanksektoren pkt. 2.3 «Lovtekniske spørsmål», andre avsnitt.

uttalt i spbl. § 1 fjerde ledd at aksjeloven ikke kommer til anvendelse med mindre annet er bestemt. En slik henvisning til anvendelse av aksjelovene er blant annet gjort en rekke steder i finansvl.

Aksjelovene regulerer blant annet eierrettighetene i tilknytning til aksjer i aksjeselskap, og finansvl regulerer relevante eierbeføyelser til eierandelskapitalen i egenkapitalbevisbanker. I sistnevnte tilfelle suppleres reglene av aksjelovens bestemmelser. Disse to forskjellige rettsområdene har likeartede reguleringer i hva angår medfølgende rettigheter i verdipapiret om eierbeføyelser til blant annet retten til å delta i aksjebankens beslutninger og rett på utbytte. Likevel foreligger det klare forskjeller f.eks. beslutningskompetanse og prioriteringsordningen ved avvikling av sparebanken eller aksjebanken. Dette vil omtales nærmere i kapittel 4.

2.2.2 Rettspraksis

Det finnes relativt få rettsavgjørelser på finansmarkedsområdet sett i forholdet til rettsområdets økonomiske og samfunnsmessige betydning i tillegg til omfanget av regelverket. Noe av denne forklaringen er at mange spørsmål besvares gjennom blant annet uttalelser og praksis i fra Finanstilsynet, Oslo Børs børsklagenemd og Finansklagenemnda. Likevel finnes det noen større avgjørelser, men disse går mer på forhold mellom banken som profesjonelle aktører og ikke profesjonell aktører¹¹. Det syntes som om bankene ikke ønsker å dra uenighetstilfeller inn for retten og man blir heller «enige» med tilsynsorganene.

2.2.3 Hensyn

Reglene om at sparebanker kan omdannes til aksjeselskap og hvorfor sparebanker kan utstede egenkapitalbevis kan begrunnes i flere sentrale hensyn, som forsvares ut fra juridisk teori innen finansmarkedsrett. Et sentralt hensyn er hensynet til finansiell stabilitet, hvor finansinstitusjonene skal fungere på en betryggende måte ved å være «robuste» til å motta innskudd og tilbakebetalebetalingspliktige midler til allmennheten¹². Det finnes ingen universell definisjon av begrepet, men uttrykket «Sikkert som banken» er anvendelig da banker ved lov er betrodd med innskuddsmonopol fra en «ubestemt krets av personer»¹³. Bankene skal derfor være «robuste» til å kunne håndtere flere store transaksjoner til og fra kunder. Som nevnt ovenfor omhandler det en effektiv plassering av kapital til der hvor det er behov. Slike hensyn kan begrunne en annen tilgang på kapital enn gjennom innskudd og innlån.

¹¹ Rt. 2013 s. 388

¹² Finansvl. § 1-1

¹³ Spbl. § 1 jf. Fbl. § 1

Det indikeres med dette at reguleringen legger opp til at innskyteren skal kunne plassere sine midler trygt i banken, med mulighet til for tilbakebetaling av innskutte midler med renter. Videre oppnås finansiell stabilitet gjennom bankens sikringsfond som garanterer for en fastsatt sum pr innskyter dersom banken skulle bli insolvent¹⁴.

Videre er verdiskapning og konkurranse et hensyn som forklarer adgangen sparebanker har til å kunne endre eierstruktur. Nettopp hensikten med omdannelse er spørsmål knyttet til konkurranseforutsetninger om å kunne bli mer konkurransedyktig. På denne måten kan man opprettholde en ledende posisjon som et regionalt og lokalt forankret sparebankalternativ, i samsvar med norske sparebankverdier¹⁵. Videre angår debatten Norges forpliktelser gjennom EØS-samarbeidet. Det er det klart at norsk lovgivning ikke skal hindre utenlandske banker å få etablere seg på det norske markedet, og at det må foreligge en bankstruktur som er konkurransefremmende. Utenlandske banker i Norge skal ha de samme forutsetningene som de norske om å konkurrere på samme nivå som alle andre. Det er derfor en forutsetning at norsk lovgivning legger til rette for utenlandske bankers mulighet til å etablere seg i Norge. Dette gjør det også naturlig å se hen til at reguleringen av norsk virksomhet, herunder sparebanker, er tilpasset en slik konkurransesituasjon.

2.3 Historikk

2.3.1 Bankvirksomhetens utvikling i Norge¹⁶

Christiania Sparebank ble opprettet i 1822 og er den første finansinstitusjonen som fortsatt er i virksomhet sett bort i fra Norges Bank. I starten var hensikten at bankene skulle tilby et sikkert sted for allmennheten å spare penger. Etter hvert økte behovet for å låne ut penger og tilbudet om å få lån vokste. Siden sparebankene var lokalt forankret og derfor lå i nærheten av byer og større bygder var det et naturlig førstevalg som kilde til kreditt for næringslivet og boligbygging. Sparebankene ble finansiert gjennom grunnfondet i banken. Dette fungerte gjennom at tilbydere tilførte grunnfondet midler som igjen ga rett til å sitte i forstanderskapet, som er sparebankens øverste organ. Det var naturligvis status å være representert i forstanderskapet og bidra til å forvalte bankens interesser. Det som er særegent ved sparebankenes eierstruktur er at de startet med å være en selveiende institusjon med eierløst kapital gjennom grunnfondet. Dette har vært sparebankers utgangspunkt gjennom flere år.

¹⁴ Banksikringsloven § 2-5 annet ledd.

¹⁵ Norges Offentlige Utredninger 2009:2 Kapital, - og organisasjonsformer i sparebanksektoren s. 48. Pkt 4.1

¹⁶ Myklebust (2011) s. 86-90

Mot slutten av 1800 tallet begynte man å se behovet for å overvåke bankenes virksomhet. Dette medførte at man i større grad kunne «kontrollere» sparebankens virksomhet og se til at den ble ført på en hensiktsmessig måte. Deretter kom det konkrete regler om sparebankens organisasjon og virksomhet, man fikk lovfestet hvilke organer som var styrende og utøvende. På dette tidspunktet slipper sparebankene å konkurrere mot andre finansinstitusjoner fordi det ikke finnes finansiell infrastruktur til å foreta raskt og effektive handler som det gjøres i dag. Dette kan være noe av grunnen til at sparebankene har fått en sterk tilknytning til lokalsamfunnet.

Forretningsbankene oppstod noe senere enn sparebankene, men har også spilt en vesentlig rolle i fremveksten av norsk bankvirksomhet og tilbud av finansielle tjenester. Hensikten var å tilby en bedre og mer rettet kredittordning for næringsdrivende. Antallet forretningsbanker økte deretter og det ble etablert forretningsbanker i de fleste norske byer som hadde en vesentlig rolle for regionens næringsgrunnlag.

2.3.2 Egenkapitalbevisenes fremvekst

I løpet av 80-tallet ble bankmarkedet mer liberalisert. En økt konkurranse fra utenlandske finansinstitusjoner på det åpne markedet i Europa medførte at europeiske banker fikk tilgang på større kundegrupper og vant fram med større markedsandeler. Norske finansinstitusjoners tjenestespekter begynte å ligne på hverandre. F.eks. begynte sparebankenes virksomhet å nærme seg forretningsbankene, og forsikringsselskapene tilbød etterhvert forsikringsprodukter som hadde fremtredende spareelementer. Man ser at skillelinjene mellom sparebank og forretningsbank gradvis ble bygget ned når det gjaldt hvem som tilbød hvilke typer tjenester, fordi de begynte å operere i direkte konkurranse med hverandre¹⁷. Det som tidligere gjaldt av praksis med klare definerte linjer om hvilke institusjoner som tilbød hvilke finansielle tjenester ga forretningsbankene større spillerom i et stadig mer åpent marked for fri flyt av kapital.

Siden forretningsbankene i motsetning til sparebankene i tillegg til bankinnskudd kunne oppnå finansiering til investering og utlån ved å utstede aksjer, fikk sparebankene anledning til å utstede egenkapitalbevis for å kunne øke egenkapitalen. Dette ble gjort mulig etter en lovendring i 1988¹⁸ som et svar til at sparebankenes markedsposisjon måtte forsvares i et stadig mer globalisert marked. Med utgangspunktet i fri konkurranse måtte det en regulering på plass som gjorde at sparebankene også kunne dekke sitt behov for kapital for å kunne konkurrere. Løsningen ble å opprette et fond ved siden av grunnfondet hvor det kunne utstedes eierbevis.

¹⁷ Myklebust (2011) s. 88.

¹⁸ Forskrift om grunnfondsbevis i sparebanker nr. 830

Dette ble fulgt opp med eierbeføyelser i eierandelskapitalen som ga visse rettigheter i sparebanken i form av utbytte og beslutningsinnflytelse i forstanderskapet.

2.3.3 Omdanning av sparebanker blir mulig

I 2002 ble det innført adgang for sparebanker til å kunne omdanne seg til et aksjeselskap. Begrunnelsen var at man ville at sparebankene selv skulle kunne vurdere hvilken eierform som var hensiktsmessig for å kunne hente inn nødvendig finansiering. Videre har reglene rundt denne muligheten blitt strammet noe inn igjen fordi man ønsket å bevare sparebankens identitet. Ved sist lovendring i 2009 ble det tydeliggjort at hovedmodellen skal er sparebank med grunnfond jf. finansvl. § 2c-13 tredje ledd. Det blir det uttalt i NOU 2009:2 om kapital, - og organisasjonsformer i sparebanksektoren at man ønsket en mer samkjørt lovgivning i likhet med allmennaksjeloven.

Utviklingen bak sparebankers mulighet til å kunne la seg omdanne er sammensatt av flere forhold. Et av dem er sparebankenes behov for kapital, og et annet er utviklingen i tråd med at verdens finansielle infrastruktur stadig blir mer effektiv. Tatt i betraktning at man før måtte møte opp i banken til avtalt møte for å søke om lån, kan man i dag søke lån elektronisk. Globaliseringen medfører også tettere konkurranse og de store aktørene blir stadig større.

2.4 Generelt overblikk over selskapsformer for næringslivet og finansmarkedet.

Det generelle utgangspunkt er at det knyttes stor valgfrihet til eierform og eierstruktur for næringslivet under privatretten hvor, aksjeselskap¹⁹ eller allmennaksjeselskap er de vanligste formene. En annen mulighet er å velge en personlig ansvarlig selskapsform som enkeltmannsforetak²⁰, ansvarlig selskap, kommandittselskap²¹ eller hvor ansvaret fordeles mellom deltagerne²².

Som hovedregel velger man den type eierform som passer best til det man ønsker å drive. Dette tatt i betraktning forhold som skattehensyn, egenkapital, deltakers ansvar for gjeld og mulighet til utbytte m.m. Poenget er at dagens lovgivning i utgangspunktet gir et stort spillerom for næringslivet til å velge eierform, med mindre spesiallovgivning gir uttrykk for noe

¹⁹ Asl. § 2-1

²⁰ Lov om enhetsregisteret 06.03 nr.15 § 4 litra c.

²¹ Sel. § 1-1 jf. § 1-2 litra e

²² Lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper av 1985 06.21 nr. 83 (heretter sel.) § 1-1 jf. § 1-2 litra b,

annet. Etter tall fra Brønnøysundregistrene er aksjeselskapsformen den klart mest anvendte og brukte selskapsformen i Norge. I tillegg til å være den selskapsformen som øker mest²³, mener man at sist lovendring har gjort aksjeselskap til en foretrukket selskapsform. Dette med tanke på senket krav til aksjekapital²⁴, og mulighet til å ikke anvende revisor²⁵. Dette fordi det også er begrenset personlig ansvar ved selskapsformen.

Fritt valg av selskapsform er imidlertid begrenset for finansinstitusjoner da lovgivningen er strengt regulert. Finansieringsvirksomheter har derfor begrenset rett til å velge eie-, og strukturform utover de valg som loven gir. Hovedmodellen er aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, supplert med kredittforeninger, sparebanker, gjensidige forsikringsselskap og til en viss grad samvirkemodell, samt filial av utenlandsk finansinstitusjon.

2.5 En sparebank sett opp mot en aksjebank.

Opprettelse og drift av en sparebank contra en aksjebank har diverse likheter og ulikheter. En ulikhet er at en sparebank i utgangspunktet en selveiende finansinstitusjon og er ikke eid av aksjonærene som i et aksjeselskap. Dette siden grunnfondet i sparebanken består av midler banken har fått i form av gave eller lån som forutsettes tilbakebetalt. Grunnfondet er derfor «eierløst» og ingen kan gjøre krav på eierskap eller andeler av grunnfondet.

En annen forskjell ligger i de strenge formelle kravene som gjelder for opprettelse av sparebanker og aksjebanker. Lovgiver har ved kravene til stiftelsesdokumentet ved stiftelsen av en aksjebank etter fbl. § 4 første ledd jf. asal. § 2-1 valgt ordlyden «den eller de». Med dette komme det ikke fram hvilket krav som gjelder til hvor mange stiftere som må være innblandet ved stiftelsen av en aksjebank²⁶. Til forskjell følger det av sparebankloven at en sparebank kan stiftes av «minst 20 personer, eller av en eller flere kommuner»²⁷. Hvilket sier at det for stiftelsen av en sparebank gjelder en tilslutning fra en større krets av personer enn ved stiftelsen av en aksjebank. Felles for begge bankene er forutsetningene om tillatelse etter spbl. § 3 første ledd og fbl. § 8 første ledd.

En annen forskjell er styringsorganer av betydning for sparebankens virksomhet. En sparebanks organer består av generalforsamling, kontrollkomite og styre²⁸. Generalforsamlingen er

²³ <https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Nyheter/450000-foretak-i-Norge-Flere-AS-farre-NUFer/>

²⁴ Asl. kapittel 3. § 3-1

²⁵ Asl. § 7-6

²⁶ Asl. § 2-1

²⁷ Spbl. § 2.

²⁸ Spbl. § 7.

bankens øverste organ og er bankens svar på generalforsamlingen i et aksjeselskap. I følge finansvl. § 2b-26 første ledd fastsettes det at forstanderskapet i loven, er å forstå som generalforsamling. Forskjellen er at reglene som følger ved sparebankens organisering medfører at kunder, ansatte og det offentlige har innflytelse på valg av representanter til generalforsamlingen. Det vil være snakk om et «kundedemokrati» i sparebanken, fremfor et «aksjonærdemokrati» som er rådende i et aksjeselskap. En sparebank vil ha vedtektsbestemt hvilke formål det skal tjene, og at overskuddet skal deles med allmenheten eller tildeles grunnfondskapitalen. I en bank organisert som et aksjeselskap så vil man tjene avkastningsformål ovenfor aksjonærene, og dette vil gjenspeiles i generalforsamlingens agenda.

Videre gjelder det et likt krav til kapital. Både i sparebankens grunnfond og i aksjebankens aksjekapital²⁹ skal det minst være et beløp som tilsvarer 5 millioner euro³⁰. Grunnen til at sparebanker og forretningsbanker har klare regler om kapitalforholdet er fordi man ønsker å opprettholde stabilitet. Bankene skal være robuste til å ta i mot og betale store summer, og likevel være likvid og solvent. Dette fordi man ønsker stabile finansmarkeder hvor penger kan flyttes raskt og effektivt uten problemer med gjennomføring av oppgjøret.

2.6 Eierstruktur i Norske banker

2.6.1 Ulike bankformer

Etter norsk rett finnes det to hovedbankformer som kan etableres, sparebanker og forretningsbanker³¹. Det som er særegent for norske banker i forhold til andre finansinstitusjoner er monopolet på innskudd som gir bankene mulighet til å motta innskudd fra en ubegrenset krets av innskytere³². Dette er forutsatt i spbl. § 1 og fbl. § 1.

Det gjelder to spesiallovgivninger for hver av de enkelte bankformene. Spbl for sparebanker og fbl for forretningsbanker. Disse lovene har bestemmelser om alt fra formelle krav til stiftelsen av banken, krav til bankens organer, drift og avvikling. Det gjelder i tillegg egne straffebestemmelser for misligholdelse av gjeldende bestemmelser ovenfor bankens tillits-, - og tjenestemenn samt revisorer³³. Det stilles med andre ord strenge krav til bankens virke. Reguleringen av virksomheten utfylles videre av de generelle reglene i finansvl.

²⁹ Fbl. § 5 første ledd

³⁰ Spbl. § 2

³¹ Etter fbl. § 1 tredje ledd kan finansinstitusjoner organisert som samvirkeforetak drive en begrenset form for bankvirksomhet.

³² Spbl. § 1 og Fbl. § 1

³³ Spbl. § 59 og Fbl. kapittel 7.

2.6.2 Sparebanker

Ut i fra dagens gjeldende lovgivning finnes det tre forskjellige måter å drive en sparebank på, og de skiller seg fra hverandre på en rekke ulike måter.

2.6.3 Tradisjonell sparebank

Den sparebankformen som har dypest røtter i Norge er den klassiske grunnfondsbanken.

Denne type bankstruktur kan sammenlignes med en forening siden den ikke har noen egentlige eiere. Den kjennetegnes på ved at den er en selveiende og frittstående som finansinstitusjon og har til hensikt å fremme sparing³⁴.

Grunnen til at grunnfondsbanken er frittstående og selveiende, er på grunn grunnfondet som alene utgjør sparebankens risikokapital etter finansvl. § 2b-1 første ledd, jf. annet ledd. Dette vil også være kilden til sparebankens egenkapital i samsvar med vedtektene. I tillegg vil midler som tilføres banken i form av avkastning eller overskudd bli lagt til grunnfondet. Ved stiftelse av en grunnfondsbank blir den tilført midler i form av gave eller lån. Det spesielle med kapitalen som tillegges grunnfondet er at denne forblir eierløs, så fremt banken ikke har forpliktet å tilbakebetale midlene som er lagt til grunnfondet. F.eks. kan en kommune vedta å gi penger til den nystiftede sparebanken i form av lån som de forutsetter skal tilbakebetales.

En tradisjonell sparebank vil kunne utføre alle de vanlige bankforretninger og banktjenester i medhold av lov og forskrift jf. spbl. § 24 med det formål om å «forvalte de midler som den har rådighet over på en trygg måte». I dette ligger det at sparebanker ikke skal ta unødvendig stor risiko, men heller være en stabil institusjon hvor kunder trygt kan plassere sine penger med hensikt om å spare. En sparebank er derfor underlagt klare regler på hvordan den kan plassere innskutte midler. Etter spbl. § 22 jf. § 4 pkt. 8, tjener banken penger på ordinær bankdrift som er renteforskjellen mellom innskudd og utlån av penger. F.eks. I følge prislisten til Lillestrøm Banken som er en tradisjonell sparebank en innskuddsrente på sparekonto til 1,45 %, mens effektiv rent for boliglån er 3,26 % hvilket betyr at Lillestrøm banken tjener 1,81 % på renteforskjellen mellom innskudd og utlån³⁵.

Et annet kjennetegn ved en tradisjonell sparebank følger av hovedregelen i finansvl. § 2b-27. Her fremkommer det etter første ledd at overskuddet i en sparebank skal tillegges grunnfondskapitalen med mindre det følger av vedtektene at utbyttmidler skal kunne disponeres

³⁴ Spbl. § 1.

³⁵ <http://lillestrombanken.no/privat/sparing/sparing/sparekonto#PriceListTabItem1>
<http://lillestrombanken.no/privat/laan/boliglan/boliglan>.

som midler til allmenntilgode formål. F.eks. støtte til lokalidretten. Grunnen til at man har denne ordningen er at banken skal allokere penger til der det er behov. Etter svensk rett er også utgangspunktet der det samme, «sparbanken» en selveiende institusjon uten egentlig eiere og drives gjennom vedtekter fastsatt av medlemmer i generalforsamlingen «Huvumän» som velger bankens utøvende styre. Ved utbytte går den eierløse overskuddskapitalen til allmenntilgode formål³⁶.

2.6.4 Egenkapitalbevisbank

Da det i en tradisjonell sparebank vil gjelde eierløst kapital i grunnfondet, så er hovedforskjellen at egenkapitalbevisbankene utsteder egenkapitalbevis, eierandeler av eierandelskapitalen. På denne måten kan man øke kapitalen i banken mot at eiere av egenkapitalbevis får visse «rettigheter» eller eierbeføyelser. Disse eierbeføydelsene har mange likhetstrekk med aksjer, men likevel distinkte ulikheter³⁷. Dette skal vi se nærmere på senere.

Men utgangspunktet forblir det samme i egenkapitalbevisbanken som i en tradisjonell sparebank. Dette følger av finansvl. § 2b-1 første ledd om at kapital «som i samsvar med vedtektene» er innbetalt som grunnfondskapital tillegges grunnfondet. Hvilket betyr at vi i en egenkapitalbevisbank opererer med flere typer fond. F.eks. kan pengegaver til banken tillegges bankens grunnfond. Forskjellen er at etter finansvl. § 2b-1 tredje ledd så omfattes eierandelskapitalen den innskutte kapitalen som etter vedtektene er knyttet til egenkapitalbevis og gir eierbeføyelser i sparebanken. Med andre ord så vil de midlene som skytes inn mot å få eierbeføyelse i sparebanken tillegges eierandelskapitalen. Videre omfatter eierandelskapitalen også utjevningfondet og annen kapital tilført eierandelskapitalen i form av avkastning og overskudd.

Det var i forbindelse med utredningen til lovendringen i 1987³⁸ at det ble fremhevet at sparebankene bør ha en tilfredsstillende dekning av grunnfondet i likhet med andre finansinstitusjoner. Dette kan tolkes slik at man savnet en finansieringsmåte som kunne tilføre banken mer kapital. Særlig tatt i betraktning at da gjeldende praksis om overskudd og lån som eneste finansieringsformer, ble ikke ansett å være en effektiv måte å skaffe finansiering på. Det ble derfor nødvendig med en løsning hvor man kunne øke sparebankens soliditet og vekst, siden dette ville øke konkurransevnen og videre øke tilliten til markedet.

Etter lovens system stilles det en rekke formelle krav for utstedelse av egenkapitalbevis. Etter finansvl. § 2b-9 første ledd må generalforsamlingen vedta forslaget om utstedelse av egenka-

³⁶ Svensk författningssamling 1987:619 § 1

³⁷ Myklebust (2011) s. 165

³⁸ Ot.prp.nr.73 (1986-1987) & Forskrift om grunnfondsbevis i sparebanker nr. 830

pitalbevis med flertall, som for vedtektsendring. Dette forutsetter at sparebanken søker og får tillatelse fra Finansdepartementet etter finansvl. § 2b-2 første ledd. Videre må finansvl. § 2b-9 sees i sammenheng med spbl. § 5. Hvor det kommer fram at vedtaket er gyldig når minst to tredjedeler av generalforsamlingens medlemmer er til stede, og minst halvparten av alle medlemmene stemmer for utstedelse av egenkapitalbevis. En annen forutsetning for å fremme forslag om vedtektsendring er at forslaget har vært behandlet på et tidligere møte.

Fortsatt er egenkapitalbevisbanken selveiende slik som en tradisjonell sparebank, men gjennom å utstede egenkapitalbevis vil eiere av verdipapiret få etter finansvl. § 2b-10 indirekte innflytelse i generalforsamlingen. Dersom det ikke foreligger begrensinger i vedtektene om hvem som kan eie egenkapitalbevis, vil investorene tjene sine investeringsinteresser med avkastningshensikt. Derfor vil en sparebank som vedtar å utstede egenkapitalbevis håndtere en investorgruppe som ser sine egne interesser fremfor sparebankens opprinnelige formål.

2.6.5 Aksjesparebank

Den siste typen eierform er aksjesparebank som eies utelukkende av aksjonærene gjennom omdannelse av grunnfondet og eventuelt eierandelskapitalen til aksjekapital. Det er et lovfestet krav om at en finansstiftelse i form av en «sparebankstiftelse», skal være medeier i aksjebanken for den del av grunnfondet som er overført til aksjer. Dette kommer klart fram av finansvl. § 2c-14. Hvor det i vedtektene til finansstiftelsen fastsettes at de skal videreføre sparebanktradisjonene og ha et langsiktig og stabilt formål med sitt eierskap i den omdannede banken. For øvrig vil eiere av eventuelt utstedte egenkapitalbevis få ombyttet disse til aksjer i den nye banken etter et fastsatt bytteforhold³⁹.

Det følger av ordlyden i § 2d-7 at det i vedtektene i en sparebankstiftelse skal være fastsatt at stiftelsen skal ha et stabilt og langsiktig formål med sitt eierskap. Dette innebærer at sparebankstiftelsen er nødt til å forvalte sine aksjer slik at de ikke kommer i en situasjon hvor de blir presset ut av andre aksjonærer. Selv om det i større grad vil gjelde et aksjonærdemokrati vil sparebankstiftelsen representere sparebankens fastsatte interesser for å bevare sparebankens opprinnelige identitet.

Forumet hvor sparebankstiftelsen vil forvalte og fremheve sine interesser er i generalforsamlingen, som består utelukkende av aksjonærer jf. asal. § 5-1 første ledd. Hovedregelen er at gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeiere den øverste myndigheten i aksjebanken. Videre gjelder utgangspunktet at hver enkelt aksje gir lik rett i aksjebanken jf. asal. § 5-4. Dette

³⁹ Finansvl. § 2c-16

innebærer at hver aksje utgjør en stemme i generalforsamlingen. Likevel kan det i samsvar med aksjebankens vedtekter være aksjeklasser som setter begrensninger i stemmeretten. F.eks. kan sparebankstiftelsen som majoritetsaksjonær fremme emisjonsforslag ved utstedelse av B klasse aksjer uten stemmerett. På denne måten får aksjebanken inn kapital uten å vanne ut sin posisjon.

En aksjebank vil på samme måte som en sparebank tjene sine penger på innskudd og utlån, men har også mulighet til samtidig å øke sin aksjekapital. Enten ved nyemisjon⁴⁰ hvor aksjer utstedes, eller ved at aksjebankens frie midler overføres til aksjekapitalen gjennom en fonds-emisjon⁴¹. Forutsetningen for dette er at generalforsamlingen vedtar å øke aksjekapitalen.

Videre gjelder ikke sparebankloven for omdannede aksjebanker, men forretningsbankloven. Sparebankloven § 1 tredje ledd åpner likevel for at banken kan benytte sparebank i sitt navn så lenge stiftelsen opprettholder en eierandel på minst 10 %. I tillegg vil aksjelovens regler gjelde fullt ut ved siden av fbl sine regler f.eks. i spørsmål om utbytte⁴².

Denne eierformen ble til etter lovendring i 2002⁴³ som muliggjorde omdannelse for finansinstitusjoner som ikke var organisert som aksjeselskap. Den tidligere sparebanken Gjensidige NOR var i 2003 den første finansinstitusjonen til å omdanne seg til aksjesparebank. Det helt sentrale ved en omdannelse er hensynet banken legger til grunn om å kunne vokse samt muligheten til større tilgang på kapital. De samme hensynene gjorde seg gjeldende i søknaden til Sparebank1 SR-bank til Finanstilsynet om omdannelse. I følge søknadens andre avsnitt i pkt. 2⁴⁴, er hovedbegrunnelsen bankens tilgang på egenkapital, herunder at de ønsker å tilrettelegge sin bankstruktur etter de skjerpene regulatoriske krav i banksektoren om krav til kjernekapital. Videre at økt tilgang på kapital vil styrke bankens utvikling og vekst i sin region. I tillegg vurderes løsningen som egenkapitalbevisbank, hvorpå de ut i fra bankens størrelse finner at denne løsningen er mindre hensiktsmessig tatt i betraktning de merkostnadene banken vil bli påført. Som vi ser er ønske om en større kapitalbase et sentralt poeng ved en omdannelse. Slike hensyn lå også til grunn ved omdannelse av Bien sparebank, som er en mindre sparebank sett i forhold til de større omdanningene som er gjennomført⁴⁵.

⁴⁰ Asal. § 10-1

⁴¹ Asal. § 10-20

⁴² Fbl. § 1 annet ledd, siste setning jf. Finansvl. kapittel 2 avsnitt III

⁴³ Ot. prp. Nr 59 (2001-2002) Lov om endring av lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner mv. (Omdanning av sparebanker til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap)

⁴⁴

http://www.finanstilsynet.no/Global/Venstremeny/Pressemeldinger_vedlegg/2011/1_kvartal/Tilrading_Sparebank1_SR_Bank_Off.pdf

⁴⁵ <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/sparebanken-bien-gis-tillatelse-til-omda/id482235/>

Ved spørsmålet om tillatelse til omdannelse skal gis, gjelder det et lovfestet krav om vektlegging av hensynet til at sparebanken som hovedregel bør være en tradisjonell sparebank eller en egenkapitalbevisbank fremfor aksjesparebank⁴⁶. Dette gir en indikasjon på at det skal være gode grunner for at tillatelse skal gis. Det fremheves da særlig hensyn som konkurranse gjennom å kunne tilby gode investeringsprodukter og at dette forutsetter tilgang til å hente kapital på finansmarkedet, fremfor hensynet til lokal forankring og nærhet til lokalsamfunnet som grunnlag for verdiskapning. Videre setter lovgiver en tydelig grense på anvendelsesområde for bruk av navnet sparebank i aksjebanker. En forutsetning for at omdannede sparebanker fortsatt skal kunne kalle seg sparebank, er at minst 10 % av aksjene eies av banken gjennom en finansstiftelse⁴⁷

⁴⁶ Finansvl. § 2c-13 tredje ledd

⁴⁷ spbl. § 2 annet ledd. Andre pkt

3 Gjennomgang av omdanningsreglene

Som nevnt ovenfor, finnes det tre eierstrukturer for sparebanker. Det er her snakk om enten omdannelse fra tradisjonell sparebank eller fra egenkapitalbevisbank til aksjeselskap. De gjeldende reglene i prosessen for omdannelse finnes i finansvl. kapittel 2c §§ 2c-13 til 2c-18. Reglene tar for seg og behandler spørsmålene rundt tillatelse, gjennomføring, omdannelse av morselskap i finanskonsern, fordeling av aksjer og aksjekapital, vedtak om omdanning og bankens vedtekter. I tillegg tar reglene for seg andre regelsett i finansvl som det skal sees nærmere på og hvordan bestemmelsene er anvendelige ved omdannelse av sparebanker.

3.1 Materiell kompetanse for omdanning

Det første spørsmålet retter seg mot hjemmelsgrunnlaget for hva som kan bestemmes. Dette reguleres av hovedregelen i finansvl. § 2c-13

Finansvl. § 2c-13. Tillatelse mv.

- «(1) Sparebank, gjensidig forsikringsselskap og kredittforening kan omdannes til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap etter reglene i avsnitt III.*
- (2) Omdanning og opprettelse av finansstiftelse etter reglene i avsnitt III kan bare foretas etter tillatelse gitt av Kongen. Bestemmelsene i § 3-3 annet til syvende ledd gjelder tilsvarende for søknader om tillatelse.*
- (3) Ved vurderingen av om det skal gis tillatelse til omdanning av sparebank, skal det blant annet legges vekt på at sparebanker som hovedregel bør være organisert som vanlig sparebank eller som sparebank med eierandelskapital. Det skal også legges vekt på virksomheten sparebanken har drevet i vedkommende kommune og i tilfelle om eller hvordan virksomheten vil bli videreført.*
- (4) Kongen kan fastsette nærmere regler om omdanning av finansinstitusjon nevnt i første ledd, herunder om:*
 - a) virksomheten til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap som stiftes ved omdanningen,*
 - b) organisering og virksomhet til finansstiftelse som opprettes ved omdanningen.»*

Av hovedregelen finansvl. § 2c-13 første ledd fremkommer det at sparebanker kan omdannes til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Dette forutsetter tillatelse etter annet ledd som er gitt av Kongen. Det er med andre ord snakk om krav til offentligrettslig konsesjon hvor, kompetansen til å gi tillatelse ligger hos Finansdepartementet.

Videre gir finansvl. § 2c-13 annet til tredje ledd en rekke vurderingsmomenter til hvorvidt tillatelse skal gis. For det første fremkommer det at sparebanker bør som hovedregel være organisert som en ordinær sparebank, eller sparebank med eierandelskapital. For det andre skal det vektlegges hvordan virksomheten har vært drevet i vedkommende kommune og hvordan virksomheten vil bli videreført ved en omdannelse.

Som tidligere nevnt har enkelte sparebanker en sterk og lokal tilhørighet som kilde til vekst og verdiskapning. Dersom en sparebank endrer eierstruktur til aksjeselskap så kan sparebanken på sikt miste sin lokale identitet ved at medlemmer av generalforsamlingen fratrer eller mister sine verv til fordel for aksjeeiere med hensikt til avkastning og personlig vinning. Dersom f.eks. generalforsamlingen i aksjesparebank vedtar å endre bankens økonomiske strategi på bankmarkedet, kan sparebanken på sikt endre kundemasse med lokal tilhørighet til en kundemasse omfattende av utlånsvirksomhet og finansiering utenfor sparebankens opprinnelige vedtekter. Ved omdannelse til en aksjebank, kan det også bli lettere for banken å gjennomføre oppkjøp av andre banker.

3.1.1 Vilkår og virkninger

Etter ordlyden i § 2c-13 første ledd heter det at gjenstand for omdannelse er sparebanker og enkelte andre institusjoner. Det avgrenser mot andre finansieringsvirksomheter.

Etter finansvl. § 2c-13 annet ledd gjelder to vilkår som må være oppfylt. For det første gjelder det en forutsetning for omdannelse og opprettelse av finansstiftelse at Kongen gir tillatelse og for det andre må formkravene i søknaden til finansvl. § 3-3 være oppfylt.

Finansdepartementet er pålagt etter finansvl. § 2c-13 tredje ledd i sin vurdering om tillatelse skal gis at det «blant annet legges vekt på» at sparebanken som hovedregel bør være organisert som vanlig sparebank eller egenkapitalbevisbank. Videre vil det vurderes om hvordan sparebanken vil bli videreført som aksjebank. Slik bestemmelsen er lagt opp trekker ordlyden i retning av at det skal gode grunner til for at tillatelse til omdanning skal gis. Det blir nevnt ovenfor at disse grunnene kan være begrunnet i hensynet om markedstilpassing, størrelse og behov for kapital.

Formkravene i finansvl. § 3-3 annet til syvende ledd omfatter en rekke materielle krav til søknaden. Kravene angår en rekke ufravikelige opplysninger som ved sin behandling må «anses å

være av betydning»⁴⁸ og slike opplysninger er det styret i sparebanken som utarbeider på fullmakt fra generalforsamlingen⁴⁹.

I søknaden om konsesjon skal det vedlegges vedtekter eller vedtektsutkast som danner grunnlag for aksjebankens videre drift. På denne måten vil Finansdepartementet kunne se hvorvidt videre drift vil bli videreført og kaste lys over vurderingen av om tillatelse skal gis eller ikke.

I tillegg skal det vedlegges driftsplan for de tre første driftsårene. Krav til innholdet i driftsplanen er listet opp i andre ledd og skal inneholde blant annet opplysninger om aksjebankens videre selskapsstruktur, driftsopplegg med rutiner for hvilke tjenester som vil bli ytet, opplysninger om kapitalforhold, ulike budsjetter for blant annet etablerings- og administrasjonskostnader, resultatregnskap, balanseregnskap og finansieringsanalyse, samt prognose for aksjebankens finansielle stilling. Uteblir noen av disse materielle kravene til søknaden, skal tillatelse ikke gis, jf. ordlyden i bestemmelsens tredje ledd. Man ser at lovgiver legger til grunn et strengt vurderingstema for innholdet i søknaden, noe som skal sikre at banken blir drevet forsvarlig og fremmer økonomisk stabilitet.

Etter finansvl. § 2c-13 fjerde ledd kan Finansdepartementet ved tillatelsen fastsette vilkår for at virksomheten drives på en bestemt måte, eller innenfor gitte rammer. Videre kan det fastsettes spesielle vilkår som skal ivareta sentrale interesser som loven er ment å ivareta. Et eksempel er at banken må opprettholde et lokalt tilbud.

Det følger av finansvl. § 3-3 femte ledd at vedtektene skal være godkjent av Finansdepartementet, og de kan heller ikke endres uten godkjenning. Etter finansvl. § 2c-18 gjelder det en tilsvarende bestemmelse om at vedtektene for aksjebanken og finansstiftelsen som opprettes ved omdanningen skal være godkjent av Finansdepartementet.

Etter finansvl. § 3-3 sjette ledd skal søknad om tillatelse nektes om Finansdepartementet finner det overbevist at eiere av kvalifiserte eierandeler ikke er egnet til å inneha slike eierandeler ved utøvelse av sin innflytelse i aksjebanken. Etter finansvl. § 2-2 første ledd fastsettes kvalifisert eierandel til å være 10 % eller mer av kapitalen eller stemmene i finansinstitusjonen. Videre kan kvalifisert eierandel anses å være adgang til å utøve «vesentlig innflytelse i ledelsen»⁵⁰ av institusjonen og dens virksomhet. Dette fordi at Finansdepartementet ut fra underliggende hensyn skal sikre forsvarlig og betryggende ledelse av aksjebanken tatt i be-

⁴⁸ Finansvl. § 3-3

⁴⁹ Spbl § 15 første ledd

⁵⁰ Finansvl. § 2-2

traktning den innflytelse aksjeeieren kan benytte. Reglen må derfor sees i samsvar med finansvl. § 2-4 om egenhetsvurderingen.

Etter finansvl. § 3-3 syvende ledd skal sparebanken få vite utfallet av søknaden innen seks måneder etter at den er mottatt. Videre dersom søknaden ikke inneholder de nødvendige opplysningene, regnes fristen fra da de manglende opplysningene ble mottatt.

3.1.2 Hensyn bak reglene

I de fleste næringer hvor det etableres aksjeselskap gjelder det ingen forutsetning om konsekjon til å drive virksomhet. Man kan derfor spørre om hvorfor lovens ordning er såpass streng på finansmarkedsområdet, jf. de klare retningslinjer om krav til fremgangsmåte, søknad og vurderingsmomenter for omdannelse.

Grunnen til at lovgiver legger til grunn et strengt vurderingstema er at man ønsker oversikt og en viss grad av kontroll over bankmarkedet, på bakgrunn av sentrale underliggende hensyn. Som tidligere nevnt har sparebanker innskuddsmonopol, hvilket betyr at bankene er betrodd med en viss grad av tillit. Deres betydning for samfunnsøkonomien er svært viktig og innebærer et stort ansvar ovenfor kunder som velger å plassere sine midler i banken. Et krav om tilsyn er derfor en naturlig reaksjon på at man vil passe på at sparebankene følger vedtekter og retningslinjer som følger i lys av sin virksomhet.

Et annet hensyn som tydeliggjør lovgivers ønske om å bevare sparebankens selvstendighet og identitet følger av ordlyden i finansvl § 2c-13 tredje ledd. Her fremkommer det «at sparebanker som hovedregel bør være organisert som vanlig sparebank eller sparebank med eierandelskapital»⁵¹. Dette har sitt utslag i at den tidligere hjemmelen for omdannelse etter finansvl. § 2-19 første ledd. Av denne bestemmelsen kom det ikke fram hvilke momenter eller hensyn som skulle vektlegges ved vurderingen om tillatelse til omdannelse.

I NOU 2009:2 om kapital, og organisasjonsformer i sparebanksektoren side 106 pkt. 8.2 blir det uttalt fra Finansdepartementet at endringer i organisasjonsform ikke bør komme på bekostning av sparebankens positive sider, og at de nye reglene bør tilpasses slik at ordinære banker og egenkapitalbevisbanker blir videreført som hovedmodeller i sparebanksektoren. Man ønsker å vektlegge sentrale hensyn bak sparebankens opprinnelse, identitet og formål ved at Finansdepartementet legger vesentlig større vekt på disse hensynene ved vurderingen om tillatelse skal gis.

⁵¹ Finansvl. § 2c-13 tredje ledd.

Den relativt restriktive adgangen til omdannelse for sparebanker må også sees i sammenheng med de strukturtiltak det er åpnet opp for innenfor sparebankmodellen som omtalt i pkt. 1.2 ovenfor.

3.2 Personell kompetanse til omdanning

Det andre spørsmålet er hvem som kan bestemme at omdannelse skal gjennomføres, noe som reguleres av i finansvl. § 2c-17.

Finansvl. § 2c-17. Vedtak om omdanning.

«(1) Vedtak om omdanning av et finansforetak treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring, med mindre et særskilt flertallskrav er fastsatt for vedtak om omdanning. Det kan fastsettes i vedtektene at vedtak om omdanning krever at flertallet i generalforsamlingen også omfatter minst to tredeler av de stemmer som avgis av, eller av medlemmer valgt av, eierne av egenkapitalbevis. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 2b-26 tilsvarende.

(2) Styret skal forelegge generalforsamlingen en plan for omdanningen som blant annet redegjør for formålet med omdanningen og angir retningslinjer for virksomheten i den omdannede finansinstitusjonen. Utkast til stiftelsesdokument med vedtekter for selskap og finansstiftelse som skal opprettes ved omdanningen, skal fremlegges for generalforsamlingen ved behandling av spørsmålet om omdanning. Stiftelsesdokumentet for finansstiftelsen skal angi hvem som skal være styremedlemmer og revisor inntil valg er foretatt av generalforsamlingen. Åpningsbalanse for stiftelsen utarbeidet etter reglene i allmennaksjeloven § 2-8, skal vedlegges stiftelsesdokumentet.

(3) Generalforsamlingens vedtak skal omfatte fordelingen av aksjer etter reglene i § 2c-16. Det samme gjelder i tilfelle retningslinjer for fordeling av aksjer mellom finansinstitusjonens kunder etter § 2c-14 tredje ledd.»

Det vil i det følgende være det samme rettslige utgangspunkt for ordinære sparebanker og egenkapitalbevisbanker siden generalforsamlingen er det øverste organet i banken⁵².

Etter finansvl. § 2c-17 første ledd er det første formelle steget mot omdannelse vedtak i generalforsamlingen «med flertall for vedtektsendring»⁵³. Videre følger det av bestemmelsen at banken kan ha fastsatt i vedtektene at det skal gjelde særskilte flertallskrav. Dette innebærer at sparebanken i sine vedtekter har klargjort et særskilt flertallskrav ved behandling av spørsmå-

⁵² Spbl. § 12 første ledd.

⁵³ Finansvl. § 2c-17 første ledd.

let om omdannelse. F.eks. at det skal være full enighet blant generalforsamlingens medlemmer.

Det fremgår videre at banker med eierandelskapital kan ha fastsatt i vedtektene at minst to tredeler av stemmene for egenkapitalbeveiseirene må stemme for omdannelse. Enten ved valgte representantene på vegne av egenkapitalbeveiseierne etter finansvl. § 2b-11, eller den prosentvise andelen av stemmer egenkapitalbeveiseierne er berettiget etter finansvl. § 2b-12. Dette kravet til kvalifisert flertall dersom det er forutsatt i vedtektene kan tolkes som et slags minoritetsvern sammenlignet med asal. §§ 5-18, 5-19 og 5-21.

3.2.1 Vilkår og virkninger

Som vilkår for generalforsamlingens behandling av spørsmålet om omdannelse etter § 2c-17 annet ledd forutsettes det at styre forelegger «en plan for omdanningen»⁵⁴. En slik plan stiller blant annet krav til at sparebanken redegjør for formålet med omdanningen med relevante retningslinjer for videre virksomhet i den omdannede banken. Siden styret er bankens utøvende organ, vil dette innebære at styret fremmer forslag om omdanning, eller styret blir bedt om å legge frem et slikt forslag. Videre foreligger det etter nevnt bestemmelse fire tilleggskrav til hva som skal foreligge ved planen for omdannelse.

For det første skal det foreligge utkast til stiftelsesdokument med vedtekter for det som blir aksjesparebanken etter omdannelse. For det andre skal det foreligge utkast til stiftelsesdokumentet for finansstiftelsen som skal eie aksjene i aksjesparebanken. For det tredje skal stiftelsesdokumentet angi hvem som skal være styremedlemmer og revisor inntil valg er foretatt av den blivende generalforsamlingen. For det fjerde skal det vedlegges åpningsbalanse for finansstiftelsen som skal utarbeides i samsvar med reglene i asal § 2-8.

Etter finansvl. § 2c-17 tredje ledd gjelder det også krav til at vedtaket skal inneholde fordelingen av aksjene etter finansvl. § 2c-16. Dette betyr at generalforsamlingen må ta stilling til den forholdsmessige fordelingen av aksjer til egenkapitalbeveiseiere av eierandelskapitalen og til finansstiftelsen av grunnfondskapitalen. Hvis det er en ordinær sparebank vil dette være uproblematisk da sparebankstiftelsen vil stå som eier av alle aksjene.

3.2.2 Hensyn bak reglene

⁵⁴ Finansvl. § 2c-17 annet ledd.

Det er tre sentrale hensyn bak reglene. Det gjelder for det første en begrunnelse om markeds-tilpassing. Utviklingen i bankmarkedet går som nevnt i retning av at finansiell regulering blir mer samordnet i et stadig åpnere bankmarked. Sparebankene har tidligere hatt begrensninger i muligheter for finansiering og deres behov om å være tilpasset bankmarkedet er derfor et sentralt hensyn.

Videre gjelder det et strukturelt tilpasningsbehov. Dette blir fremhevet i NOU 2009:2 Kapital- og organisasjonsformer i sparebanksektoren kapittel 8. S. 111. pkt 8.3.3 nr. 2. Der fremhever Rammevilkårutvalget⁵⁵ i sin innstilling at «strukturelle behov kan være relevante hensyn ved omdanning»⁵⁶. Dette kan f.eks. være tilfellet ved sammenslåing av to eller flere sparebanker for å gjøre sparebanksektoren mer effektiv. Da vil det ut i fra strukturelle tilpasningsbehov være nødvendig å omdanne de omfattende sparebankene til aksjeselskap for å muliggjøre en sammenslåing. Styret i banken vil som regel bestå av personer med innsikt i bankmarkedet, og vet hvilke behov og tiltak som er nødvendige for å fremme bankens interesser. Strukturelle tiltak kan derfor legge til rette for forskjellige typer samarbeid. F.eks. tilknytning til gruppering av flere sparebanker. Meningen er at strukturelle tiltak bidrar til en bedre markedstilpassing.

Et annet hensyn som er redegjort for i NOU 2009:2 s 110. Er hensynet som omhandler at omdanning til aksjebank vil gjøre det mulig å innhente «ny egenkapital via aksjemarkedet»⁵⁷. Det fremheves at det både er lettere og mer kostnadseffektivt enn ved å utstede egenkapitalbevis, særlig gjelder dette for sparebanker av en viss størrelse hvor det er mulig å vekke interessen hos utenlandske investorer.

De mindre sparebankene vil være mer rettet mot det regionale og nasjonale kapitalmarkedet og vil kunne dekke sitt kapitalbehov ved utstedelse av egenkapitalbevis. Poenget er at § 2c-17 medfører en fleksibilitet for sparebankene ved valg av eierstruktur, og det er opptil generalforsamlingen å bestemme hvilken retning man skal ta. En ordinær sparebank vil ved nærmere markedsanalyse finne ut om de kan vekke interessen hos utenlandske investorer, eller om de er mest tjent med å forholde seg til det norske kapitalmarkedet. Til slutt er det opp til Finansdepartementet å vurdere hvorvidt tillatelse skal gis eller ikke.

⁵⁵ Rammevilkårutvalget var et utvalg satt ned av sparebankforeningen til å utrede for de markedsmessige og regulatoriske endringene i finansmarkedet som sparebankene stod ovenfor. Se <http://www.sparebankforeningen.no/id/14060.0>

⁵⁶ NOU 2009:2 s. 111.

⁵⁷ NOU 2009:2 s. 110.

3.3 Prosessuell fremgangsmåte for gjennomføring av omdanning

Finansvl. § 2c-14. Gjennomføring av omdanningen.

«(1) Omdanningen gjennomføres ved at finansinstitusjonens konsesjon, samt eiendeler og forpliktelser i sin helhet overføres til et nystiftet aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Kreditorer etter de overførte forpliktelser og eiere av egenkapitalbevis kan ikke kreve utløsning på grunn av omdanningen eller motsette seg omdanningen.

(2) Ved omdanningen skal det opprettes en finansstiftelse etter reglene i kapittel 2d som skal være eier av alle aksjene i det nye selskapet, med unntak av aksjer som tilordnes eiere av egenkapitalbevis etter § 2c-16 første ledd. Har den finansinstitusjon som omdannes tidligere opprettet en finansstiftelse som er undergitt reglene i kapittel 2d, kan Kongen samtykke i at alle aksjene i det nye selskapet, med unntak av aksjer som tilordnes eiere av egenkapitalbevis etter § 2c-16 første ledd, i stedet blir overført til denne finansstiftelsen. Reglene i §§ 2-2 til 2-6 gjelder ikke ved overføringen av de aksjer som etter vedtaket skal overtas av finansstiftelsen og eiere av egenkapitalbevis.»

Forutsatt at tillatelse blir gitt så gjennomføres omdannelsen etter fremgangsmåten i finansvl. § 2c-14 første og andre ledd. Dersom det gjelder omdannelse av egenkapitalbevisbank gjelder § 2c-14 sammen med finansvl. § 2c-16. Videre gjelder finansvl. § 2c-15 ved omdannelse til morselskap i finanskonsern som er et alternativ til § 2c-14.

3.3.1 Villkår og virkninger

I følge finansvl. § 2c-14 første ledd gjennomføres omdanningen til aksjeselskap ved at sparebankens tillatelse, eiendeler og forpliktelser overføres til et nystiftet aksjeselskap. Det faller utenfor oppgaven å vurdere hvordan aksjesparebanken overfører tilhørende eiendeler m.m. men nevner at det er nærliggende å si at aksjesparebanken begynner å anvende de overførte eiendelene og opprettholder sine forpliktelser ovenfor kreditorer i aksjesparebankens navn.

Videre fremkommer det at kreditorer som har krav på forpliktelser som er overført til aksjesparebanken samt eiere av egenkapitalbevis ikke på bakgrunn av omdanningen kan motsette seg eller kreve utløsning. Dette innebærer at kreditorer og egenkapitalbevisiere ikke kan bruke omdanningen som grunn til å få realisert krav mot banken, eller få utløst sine verdier i egenkapitalbevisene. Heller ikke få stanset omdanningen på grunn av krav mot banken. Kreditors krav vil ikke prekluderes som ledd i omdannelsen, og kravet mot banken vil fortsatt gjelde fullt ut. Som vi har sett ovenfor under de personelle reglene, blir vedtak om omdannelse fattet i generalforsamlingen, og egenkapitalbevisiere har anledning til å utøve innflytelse mot en mulig omdannelse her. Dette kan sammenlignes med reglene om fusjon i aksjelovene, jf. asal. § 13-3 flg.

Et annet spørsmål som må knyttes opp til dette er hvorvidt banken ved avtale med kreditor eller egenkapitalbeviserne avtaler at omdannelse ikke skal forekomme uten særskilt samtykke. Dette er tilfellet hvor kreditor eller egenkapitalbeviserne i henhold til avtale krever utløsning eller motsetter seg omdannelsen. Slike innsigelser mot finansvl. § 2c-14 kan ikke sies å føre fram. Verken kreditors krav mot banken, eller egenkapitalbevisernes rettigheter i egenkapitalbevisets verdi forringes. De har derfor ingen rimelig grunn til å kunne motsette seg omdannelsen. Tatt i betraktning av at eiendeler og forpliktelser overføres til den nye aksjebanken, så vil krav og rettigheter fortsatt være gjeldende. Finansvl. §c 2-14 gjør etter dette et unntak fra det alminnelige obligasjonsrettslige prinsippet om at debitorskifte krever samtykke, og går lengre enn reglene om kreditors innsigelser i asal. § 13-16.

Etter finansvl. § 2c-14 annet ledd fremkommer det at det skal opprettes en finansstiftelse. Finansstiftelsen skal etter reglene i finansvl. kapittel 2d stå som eier av alle aksjene i den nye aksjebanken, med unntak av aksjene som tilordnes eiere av egenkapitalbevis, forutsatt at det gjelder omdannelse av en bank med eierandelskapital. Det følger av omdannelsen i finansvl. § 2c-16 at egenkapitalbeviserne har en eierrett i sparebankens eierandelskapital og derfor vil ha krav på sin forholdsmessige eierrett utdelt i form av aksjer i den nye aksjebanken.

Subsidiært kan det etter finansvl. § 2c-16 annet ledd fastsettes ved omdanningsvedtaket at eiere av egenkapitalbevis gis oppgjør i penger til fastsatt grense. Her er det snakk om å løse ut egenkapitalbevisere. Videre kan Finansdepartementet samtykke i at dersom sparebanken tidligere har opprettet en finansstiftelse for eiere av egenkapitalbevis, så kan denne være eier av aksjene. Dette forutsetter at finansstiftelsen omfattes av de alminnelige reglene for finansstiftelser etter i finansvl. kapittel 2d.

Til slutt i finansvl. § 2c-14 fremkommer det om at reglene i finansvl. §§ 2-2 til 2-6 som omhandler de generelle reglene om eierforholdet i en finansinstitusjon, ikke gjelder ved overføring av aksjer som etter vedtaket skal overtas av finansstiftelsen og eiere av egenkapitalbevis. Dette er regler som konkret angir rammebestemmelser rundt eierskap i en finansinstitusjon, og annet ledd i finansvl. § 2c-14 setter et unntak slik at overføringen kan gjennomføres i samsvar med gitte retningslinjer.

Videre fremkommer fordelingen av aksjene etter finansvl. § 2c-16. Her går man nærmere inn på fordelingen i forholdet mellom finansstiftelsen og eierne av egenkapitalbevis. Bestemmelsen er derfor relevant dersom det er en egenkapitalbevisbank som skal omdannes til en aksjebank. Fordelingen skjer etter forholdet mellom grunnfondskapitalen med tillegg av kompensasjonsfondet, og eierandelskapitalen med tillegg av overkursfondet. Etter § 2b-1 annet ledd så vil grunnfondskapitalen omfatte innbetalt egenkapital som ikke er eierandelskapital. Det er

her snakk om den «eierløse kapitalen» i egenkapitalbevisbanken som sammen med kompensasjonsfondet med tillegg av kapital tilført i forbindelse med overskudd og avkastning.

Etter finansvl. § 2b-1 tredje ledd vil eierandelskapitalen bestå av innbetalt kapital som etter vedtektene er tilknyttet eierandelskapitalen og gir eierbeføyelser i form av egenkapitalbevis, med tillegg av gavefondet og overkursfondet og til slutt med tillegg av kapital som er tilført i forbindelse med overskudd og avkastning.

Det er i finansvl. § 2c-15 også tatt høyde for å kunne omdanne til morselskap i finanskonsern. Som morselskap i et finanskonsern vil man ha kontrollerende innflytelse over datterselskapet eller datterselskapene. Bestemmelsen vil i praksis være mest anvendelig når større banker skal omdannes, og de ut i fra strukturpolitiske hensyn vil være best tjent med å bli omdannet med et morselskap i finanskonsern. F.eks. er DNB ASA et finanskonsern hvor «sparebankstiftelsen DNB» er nest største eier med 10 % eierskap⁵⁸ i morselskapet.

Etter bestemmelsens første ledd gjennomføres omdanningen ved etablering av et aksjeselskap i form av et «holdingselskap» som skal utgjøre morselskapet i finanskonsernet. Etter finansvl. § 2a-2 litra d så regnes finansinstitusjoner etter denne bestemmelsen også selskap som bare er morselskap i finanskonsernet «uten å drive annen virksomhet enn å forvalte egne eierinteresser i konsernet»⁵⁹. Sparebankens virksomhet skal derfor etter § 2c-15 videreføres til et nystiftet datterselskap. På denne måten forvalter morselskapet eierinteressen, mens sparebankvirksomheten er videreført et datterselskap. Etter bestemmelsens annet ledd skal det på samme måte som i finansvl. § 2c-14 annet ledd opprettes en finansstiftelse som skal eie aksjene med unntak av de aksjene som tilfaller egenkapitalbeviserne etter finansvl. § 2c-16. Etter tredje ledd så kan morselskapet forutsatt at omdannelsen er foretatt etter første ledd under forutsetning om at sparebankstiftelsen har gitt samtykke gjennom vedtak i generalforsamlingen om å la morselskapet selge aksjer i datterselskapet som har videreført virksomheten i sparebanken. På denne måten må finansstiftelsen forholde seg til flere aksjonærer. Likevel kan det være at finansstiftelsen og morselskapet har fastsatt en nedre grense for hvor mange aksjer finansstiftelsen kan selge.

3.3.1.1 *Kort om finans, - og sparebankstiftelser*

⁵⁸ <http://sparebankstiftelsen.no/Om-stiftelsen>

⁵⁹ Finansvl. § 2a-2 litra d

I dette avsnittet forekommer det en kortfattet gjennomgang av de mest sentrale bestemmelsene om finansstiftelser⁶⁰ i finansvl. kap 2d.

Som det følger av finansvl. § 2d-6 første ledd at finansstiftelse som er opprettet av en sparebank er å regne som en sparebankstiftelse. Videre gjelder det en rekke formelle krav til opprettelse som er regulert i finansvl. §2d-1. Bestemmelsen forutsetter at generalforsamlingen har godkjent stiftelsesdokumentet med gjeldende vedtekter. Styremedlemmer i finansinstitusjonen regnes som opprettere av finansstiftelsen.

Finansstiftelsene blir videre regulert av reglene om næringsstiftelser i stiftelsesloven og tilsynsorganet er Finanstilsynet, jf. 2d-1 annet ledd. Det gjelder videre i § 2d-2 en rekke formelle krav til vedtektene, som blant annet skal angi hvordan generalforsamlingen velges. Etter § 2d-3 tredje ledd blir et styre valgt av generalforsamlingen og styrets oppgaver blir å handle på instruks gitt av generalforsamlingen. Videre etter § 2b-4 er finansstiftelsens oppgave å forvalte de aksjene som de blir tilført i forbindelse med opprettelsen og skal i tillegg forvalte de midler som tilfaller stiftelsen gjennom utbetaling for å inneha disse verdipapirene.

3.3.1.2 *Hensyn bak reglene*

Både ved forarbeidende til åpningen for omdannelse i 2002⁶¹, og ved reformeringen av kapital-, - og organisasjonsformene i sparebanksektoren i 2009 har disse reglene for hvordan gjennomføringen skal skje vært gjenstand for debatt om hvorvidt reglene skal tilpasses dagens situasjon og marked. Felles for debatten er interessen om å bevare sparebankens positive sider som en selveiende institusjon, hvor man beholder dens selvstendighet uten for stor innvirkning av utenforstående investorer. De interessegruppene som har uttalt seg i forbindelse med opprettelsen og reformeringen av loven er blant annet sparebankforeningen, finansdepartementet, Norges Bank og Banklovkommisjonen.

Denne debatten omhandler hovedsakelig de rettslige rammene rundt forhindring av oppkjøp av sparebankene. Dette syntes å komme til uttrykk gjennom utgangspunktet om finansstiftelsen skal motta alle aksjene ved omdanning, med unntak av den forholdsmessige delen som går til egenkapitalbeviserne. Problemet med å skape et regelverk hvor man gjennomregulerer alle sider ved kjøp og salg av en finanssituasjon er at det strider mot prinsippet om aksjonærdemokrati og muligheten til å påvirke aksjebanken gjennom generalforsamlingen.

⁶⁰ Finansvl. § 2c-14 andre ledd.

⁶¹ Gjennom ot.prp. nr. 59 (2001-2002)

Dagens ordning fungerer på den måten at det gjennom finansstiftelsen må fattes vedtak med flertall som for vedtektsendring for å selge unna aksjer som finansstiftelsen eier. Dette kommer fram i finansvl. § 2d-7 første ledd jf. § 2d-8 og hvor det også blir fremhevet at det i vedtektene, skal det fremgå at det fastsettes en videreføring av sparebanktradisjonene igjennom et langsiktig og stabilt formål med eierskap. Dette står i samsvar med Finansdepartementets uttalelse i NOU 2009:2 på side 105. Der er det snakk om å videreføre sparebankens positive sider, siden omdanning medfører en endring i sparebankens identitet. De grunngir dette ved at det opprinnelig var meningen at sparebankene skulle ha en annen samfunnsfunksjon enn forretningsbankene. Innskudd og gaver ble gjort under forutsetning av at sparebanken forholdt seg til sine retningslinjer og gjeldende sparebanklov. Finansdepartementet ville videreføre sentrale elementer ved sparebanken og dette kommer til uttrykk ved at det nå gjelder blant annet krav til 10 % eierskap for å kunne kalle seg sparebank⁶². På denne måten blir det snakk om å putte sparebanken i en reguleringsmessig mellomstilling, hvor man har såpass med fleksibilitet til å bli tilpasset dagens marked, men likevel kunne sette vilkår og krav til omdannelsen.

⁶² Spbl. § 1 tredje ledd.

4 Forskjeller og likheter mellom egenkapitalbevis og aksjer

Målet her er i samsvar med oppgavens problemstilling å sette fokus på ulike forskjeller og likheter mellom egenkapitalbevis og aksjer. Det kommer derfor til å bli en nærmere redegjørelse om rettighetene til egenkapitalbevis, - og aksjeeiere som følge av sitt eierskap har i finansinstitusjonen, og så sammenligne disse. Videre vil det også være relevant å se nærmere på forskjellene og likhetene i de lovtekniske bestemmelsene for håndhevelsen av disse verdipapirene. Det blir med andre ord snakk om å se nærmere på de materielle, personelle og prosessuelle reglene i regelsettene om verdipapirenes ansvar, stemme - og møterett, utbytte og underskudd.

Lovgivers mål med egenkapitalbevisene har vært å gjøre dette verdipapiret til et konkurranse-dyktig og attraktivt investeringsobjekt som er likestilt med aksjer. Egenkapitalbevisene er på mange måter et nytt verdipapir om man ser det i sammenheng med aksjenes rolle i finansmarkedet opp igjennom finansiell historie.

Utviklingen bak reguleringen av egenkapitalbevis har gått gradvis. Fra lovendringen i sparebankloven i 1987⁶³ som gav adgang til å utstede egenkapitalbevis, har det stadig blitt gjort grep for å tilpasse egenkapitalbevisene og sparebankformen til kapitalmarkedet. Det siktes da til muligheten sparebankene 2002 fikk til å omdanne seg til aksjesparebank og reformeringen av finansvl 2009.

I forarbeidene til lovendringene (ot.prp.nr. 73 1986-1987) ble det fremhevet under kapittel 3, om forretningsbankenes mulighet til å hente egenkapitalandel i aksjemarkedet var å anse som et konkurransefortrinn. Sparebankene mente de stod i et dårligere utgangspunkt siden de kun hadde mulighet til å hente inn kapital gjennom innskudd, og ved å ta opp ansvarlig lånekapital som måtte tilbakebetales med renter.

Man ser her at hensikten bak endringene har vært å gjøre sparebankene mer attraktive ut fra hensynet til konkurranse, og hensynet til å være et lokalt forankret bankalternativ. Dette på bakgrunn at bankmarkedet blir stadig åpnere, og mer konsentrert med store aktører med mye kapital. Ordningen lovgiver har lagt opptil med mulighet for utstedelse av egenkapitalbevis har visse likhetstrekk med aksjer, og det skal i det følgende sees nærmere på likhetene og forskjellene mellom verdipapirene.

⁶³ Lov 12. Juni 1987 nr. 40 om endring i lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker

4.1 Definisjon egenkapitalbevis og aksjer

På bakgrunn av oppgavens videre fremstilling, og som nevnt i innledningen vil det være relevant å definere egenkapitalbevis og aksjer.

Det finnes ingen legaldefinisjon på egenkapitalbevis, og det nærmeste vi kommer følger av finansvl. § 2b-1 tredje ledd. Her fremkommer det at «Eierandelskapitalen i finansinstitusjon som ikke er organisert i aksjeselskapsform, omfatter innbetalt kapital som i samsvar med vedtektene er knyttet til egenkapitalbevis og gir eierbeføyelser i institusjonen.»⁶⁴ Det er derfor nærliggende å si at egenkapitalbevis representerer en eierandel i eierandelskapitalen og har ut fra lovens ordlyd medfølgende rettigheter i egenkapitalbevisbanken.

På samme måte finnes det ingen legaldefinisjon av hva en aksje er. Etter asal. § 4-1 første ledd og asal. § 5-4 følger det at hver enkelt aksje i utgangspunktet gir lik rett i aksjebanken, og at hver aksje gir en stemme. Ut i fra dette kan man si at en aksje på samme måte som et egenkapitalbevis utgjør en eierandel og gir rettigheter i aksjebanken.

Eierandelen vil utgjøre en del av aksjekapitalen og vil derfor ha pålydende verdi basert på aksjebankens bundne aksjekapital⁶⁵. F.eks. selskap A har en aksjekapital på 100 000 kr, og det er 100 aksjer i selskapet. Da vil hver enkelt aksje ha pålydende verdi på 1000⁶⁶.

Det følger av verdipapirhandelloven § 2-2 første ledd nr. 1. jf. annet ledd nr. 1 at både aksjer og egenkapitalbevis er å betrakte som finansielle instrumenter i forbindelse med at de er omsettelige verdipapirer. Aksjer er klart sammenfallende med lovens ordlyd i annet ledd, mens egenkapitalbevis er sammenfallende med ordlyden «andre verdipapirer» siden de kan sidestilles med aksjer. Videre følger det av børsforskriften § 1 om at finansielle instrumenter sammenfallende med verdipapirhandelloven § 2-2 kan tas opp til notering på regulert marked.

4.2 Generelle forskjeller og likheter

Det største likhetstrekket mellom egenkapitalbevis og aksjer er muligheten til å få større tilgang på kapital. For mens sparebankene bare kunne hente inn kapital ved innlån, har de i likhet med aksjebanker mulighet til å hente kapital i kapitalmarkedet ved utstedelse og notering av egenkapitalbevis.

⁶⁴ Finansvl. § 2b-1 tredje ledd

⁶⁵ Asal. § 3-1 første ledd

⁶⁶ Asal. § 3-1 andre ledd

Videre selv om begge verdipapirer representerer en eierandel i henholdsvis egenkapitalbevisbanken og aksjebanken er de medfølgende rettigheter klart forskjellige ved at aksjene representerer eierandel i selve aksjekapitalen som ligger til grunn i aksjebanken. I en egenkapitalbevisbank representerer egenkapitalbeviset andel av eierandelskapitalen, og ikke grunnfondet som forblir «selvstendig», selv om banken vedtar å utstede egenkapitalbevis. Dette følger av ordlyden i finansvl. § 2b-1 annet ledd hvor grunnfondskapitalen anses å være innbetalt egenkapital som ikke er eierandelskapital.

Videre når det kommer til fleksibilitet er aksjer og egenkapitalbevis, som verdipapir, relativt like ved at de kan kjøpes og selges relativt fritt. Enten fritt for alle eller ved begrensninger som er fastsatt i vedtekter eller lov⁶⁷.

For det andre foreligger det en prioriteringsrekkefølge ved avvikling av sparebanker, eller ved underskudd. For mens et aksjeselskap lettere kan avvikles i forbindelse med f.eks. konkurs, er det en sammensatt og teknisk prosess for nedskrivning av verdiene i en sparebank. Dette fordi at dersom en bank blir insolvent gjelder det en prioriteringsordning med nedskrivninger av de forskjellige fondene i banken før man går løs på egenkapitalbevisene. Først vil grunnfondet, utjevningfondet og gavefondet bli nedskrevet, før man går på egenkapitalbevisene⁶⁸.

På denne måten kan man si at egenkapitalbevisene er et tryggere eller bedre vernet verdipapir, siden kreditor ikke kan gå direkte på eierandelskapitalen før de andre kapital-, - og fondsformene er nedskrevet. I et aksjeselskap stiller situasjonen seg annerledes da det eneste som minner om en prioriteringsordning er at når egenkapitalen er brukt opp går man på aksjekapitalen. Her nyter ikke aksjeeierne lik beskyttelse som egenkapitalbevisene.

4.2.1 Godkjent som kjernekapital - CRD IV

Det følger av finansvl. § 2-9a åttende ledd at Finansdepartementet gjennom forskrift kan fastsette hva som er godkjent som kjernekapital eller ansvarlig kapital. Et relevant spørsmål er derfor hvorvidt eierandelskapitalen og aksjekapitalen utgjør finansinstitusjonens kjernekapital. Spørsmålet er relevant fordi både spbl § 2 første ledd og fbl. § 5 første ledd stiller krav til et minimum av ansvarlig kapital som skal tilfredsstillende det kravet fra da tillatelsen ble gitt.

Svaret på spørsmålet kommer fram av forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner av 6. januar 1990. Nr. 435. Her kommer det fram i del A § 3a annet ledd litra c at

⁶⁷ Asal. § 4-15 første ledd og finansvl. § 2b-10 første ledd.

⁶⁸ <http://www.sparebankforeningen.no/id/1082> og <https://www.sbm.no/default.aspx?menu=90>

egenkapitalbevis går under typen «annet godkjent kjernekapital». Dette betyr at innbetalt eierandelskapital samsvarer med spbl. § 2 første ledd om at banken «til enhver tid skal ha en ansvarlig kapital som minst svarer til det beløp som ble krevet da tillatelse til å drive virksomheten ble gitt»⁶⁹.

På samme måte følger det i del B § 13 første ledd jf. § 14 første ledd nr. 1 at «Kjernekapitalen består av egenkapital (ren kjernekapital)» og omfatter «innbetalt ordinær aksjekapital»⁷⁰. Hvilket betyr at innbetalt aksjekapital samsvarer med lovens ordlyd i fbl. § 5 første ledd om at aksjebanker til enhver tid skal ha kjernekapital eller ansvarlig kapital som tilfredsstillende kravet til da tillatelse til å drive aksjebank ble gitt. Det kan derfor sies at aksjekapitalen i aksjebanker og eierandelskapitalen i egenkapitalbevisbanker utgjør en likhet i hva gjelder kravet til kjernekapital.

Dette er relevant og nevne siden EØS reglene får anvendelse når vi ser nærmere på realitetsforskjellen mellom egenkapitalbevis og aksjer. F.eks. Gjelder det gjennom forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV i § 6, at sparebanker og aksjebanker skal ha en kapitalplan som skal oversendes til Finanstilsynet.

En kapitalplan vil inneholde at det ved brudd på kapitalbufferkravet igangsettes en plan for å oppnå samsvar mellom «kapitalbufferen» og kravet til både egenkapitalbevisbanken og aksjebankens kjernekapital. Det gjelder som utgangspunkt at banken skal ha en godkjent «kapitalbuffer», som samsvarer med den risikoen og virksomheten som utøves etter finansvl. § 2-9 e.

Slik kan egenkapitalbevisbanken og aksjebanken bli nødt til å innløse eller tilbakebetale egne aksjer eller egenkapitalbevis, for å oppnå samsvar med «kapitalbufferen». Det gjelder en systematikk hvor det ved brudd på kapitalkrav skal måtte hentes inn midler slik at banken kommer i balanse. Dette ut i fra hensynet om finansiell stabilitet for å forhindre at banken ikke havner i posisjon slik at de får problemer med å gjennomføre transaksjoner.

4.3 Sammenligning av rettighetene tilknyttet egenkapitalbevis og aksjer

Tatt i betraktning at både aksjer og egenkapitalbevis er selvstendige verdipapirer, medfølger det også visse rettigheter i verdipapiret. I det følgende skal det sees nærmere på hvorvidt det er noen realitetsforskjell vedrørende de konkrete eierrettighetene mellom verdipapirene.

⁶⁹ Spbl. § 2 første ledd.

⁷⁰ Forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner av 6. januar 1990. Nr. 435 § 13

I finansieringsvirksomhetsloven, kapittel 2 del II om egenkapitalbevis følger det en rekke prosessuelle, materielle og personelle bestemmelser om egenkapitalbeveiseiernes rettigheter i tilknytningen til egenkapitalbevisbanken i tillegg til sparebanklovens bestemmelser. På samme vis finnes det tilsvarende bestemmelser om aksjonærs rettigheter i tilknytning til aksjebanker etter allmennaksjeloven. Det er i midlertid viktig å nevne at aksjebanker omfattes av forretningsbankloven og ikke sparebankloven. Videre følger av fbl. § 3 annet ledd at asal ikke gjelder ved motstrid med bestemmelsene i forretningsbankloven.

4.3.1 Reglene om ansvarstilknytning

I verdipapirene er det en konkret likhet at det ikke gjelder økonomisk ansvar utover den verdien som er verdipapirets pålydende. Det gjelder med andre ord en ansvarsbegrensning hvor rekkevidden begrenser seg til hva ihendehaveren har investert i egenkapitalbevis eller aksjer. Dette følger av asal. § 1-1 annet ledd nr. 1 hvor det «Med allmennaksjeselskap⁷¹ forstås ethvert selskap, hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser, udelt eller for deler som til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser»⁷².

Videre etter asal. § 1-2 første og annet ledd, gjelder det en lovfestet ansvarsbegrensning i at aksjeeierne ikke hefter ovenfor aksjebankens forpliktelser. Videre at de ikke plikter å gjøre innskudd i aksjebanken eller eventuelt konkursbo. Selv om det ikke foreligger noen lovfestet ansvarsbegrensning for eiere av egenkapitalbevis, så følger det av finansvl. § 2b-1 første ledd og tredje ledd at egenkapitalen i en egenkapitalbevisbank omfatter innbetalt eierandelskapital. Når denne er forringet vil det ikke følge et utvidet ansvar for egenkapitalbeveiseierne i egenkapitalbevisbanker. Særlig tatt i betraktning utgangspunktet om at sparebanker er en selveiende institusjon.

4.3.2 Reglene om stemmerett

Det følger av spbl. § 12 at forstanderskapet i en sparebank ser til at «sparebanken virker etter sitt formål i samsvar med lov, vedtekter og forstanderskapets vedtak»⁷³. Videre følger det av finansvl. § 2b-26 første ledd at forstanderskap i en sparebank er å forstå som generalforsamling. Det samme utgangspunktet gjelder for aksjebanker om at generalforsamlingen utgjør aksjebankens øverste myndighet. Dette kommer fram av asal. § 5-1, «Gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndighet i selskapet». Dette betyr at generalforsamlingen skal se til at aksjebanken virker etter sine vedtekter og formål, i samsvar med lov

⁷¹ Ordlyden er «allmennaksjeselskap», men tolkes som aksjebank jf. Fbl. § 3 annet ledd.

⁷² Asal. § 1-1 annet ledd nr. 1

⁷³ Spbl. § 12

og generalforsamlingens vedtak. Med andre ord er generalforsamlingen «forumet» hvor egenkapitalbeviserne og aksjeeierne kan utøve sine stemmerettigheter.

I spørsmål om stemmerett gjelder som utgangspunkt for egenkapitalbeviserne finansvl. § 2b-10. Det sentrale med bestemmelsen er at det etter første ledd skal bestemmes i vedtektene i egenkapitalbevisbanken om egenkapitalbeviserne har representasjon, - eller møterett ved, «enten selv eller ved valgte representanter å utøve minst en femdel og ikke mer enn to femdel av stemmene i generalforsamlingen»⁷⁴ etter §§ 2b-11 eller 2b-12. Videre gjelder det etter bestemmelsens tredje ledd at Finansdepartementet har kompetanse til å fastsette nærmere regler for gjennomføring og utfylling av vedtektsfastsettelsen etter §§ 2b-11 og 2b-12.

Om stemmerett og inhabilitet for aksjonærer er utgangspunktet asal. § 5-4 første ledd, hvor utgangspunktet er at hver aksje gir en stemme om ikke noe annet følger av lov eller vedtekter. Med andre ord er utgangspunktet at den personen med flest aksjer i aksjebanken har aksjemajoritet og størst innflytelse på bankens drift. Videre etter asal § 5-4 første ledd andre setning kan det i vedtektene bestemmes å gjelde stemmebegrensning knyttet til person, eller at en aksjeklasse skal ha begrenset eller ingen stemmerett.

Etter annet ledd kommer det tydelig fram i loven at stemmebegrensninger knyttet til person ikke begrenser rettighetene til aksjeeier, som f.eks. aksjeeiers møterett jf. asal. § 5-2. Det samme gjelder i bestemmelser om beslutninger som krever en viss tilslutning av en gitt andel av aksjekapitalen som er representert på generalforsamlingen.

I asal. § 5-4 tredje ledd slås det fast at stemmerett ikke kan utnyttes av aksjebankens egne aksjer, eller aksjer tilhørende datterselskaper. Det er på det rene at slike aksjer ikke skal regnes med når det gjelder beslutninger som krever samtykke fra samtlige aksjeeiere, eller en viss andel av aksjekapitalen. Dette gjelder også når stemmerett bare kan utøves av eierne av en viss del av aksjebankens aksjekapital. Etter fjerde ledd kan ikke aksjeeieren selv eller gjennom fullmektig delta i stemmegiving om søksmål mot seg selv, eller andre hvis aksjeeieren har en vesentlig interesse i saken. Inhabiliteten gjelder bare for stemmegivningen, og kan derfor være tilstede og ta del i debatten i generalforsamlingen⁷⁵.

Det kan slås fast at det foreligger en likhet i at begge verdipapirene gir stemmerett i generalforsamlingen, men det fremkommer en vesentlig begrensning for egenkapitalbeviserne i utøvelsen av stemmeretten. For mens aksjonærer utøver direkte innflytelse i generalforsam-

⁷⁴ Finansvl. § 2b-10

⁷⁵ Aarbakke, Asle A, Gudmund K, Tone O og Jan S. (2012). pkt. 4.2.

lingen, i lys av at sitt eierskap, gjelder det for egenkapitalbevisiere enten utøve indirekte eller direkte eierinnflytelse, med tanke på at representasjonen «deles» i generalforsamlingen. Som nevnt ovenfor gjelder det som utgangspunkt ingen begrensninger på hvem som kan være eiere av aksjer i en aksjebank og representeres i generalforsamlingen⁷⁶.

Det er på det rene at for aksjeeiere gjelder det en større form for fleksibilitet og det sentrale ved slik gjennomgangen er at man ser hvilken faktisk påvirkning aksjonærene har i en aksjebank contra egenkapitalbevisierens begrensede påvirkning. Ved aksjeselskapsformen gir aksjeloven aksjeeiere såpass stort handlerom til å tilpasse vedtektene ut i fra strategiske mål i aksjebanken, f.eks. om utstedelse av nye aksjer med stemmebegrensning for å forsvare ledende posisjoner.

Selv om retten til å stemme anses å være et grunnleggende prinsipp som ligger til grunn for egenkapitalbevisierne og aksjeeierne, gjelder det en forskjell i utøvelsen av denne rettigheten i generalforsamlingen. Dette kommer til uttrykk ved at hver aksje og egenkapitalbevis gir en stemme i samsvar med lovens ordlyd i både asal. § 5-4 første ledd, «Hver aksje gir én stemme med mindre noe annet følger av loven eller vedtektene»⁷⁷ og finansvl. § 2b-12 annet ledd at «Hvert egenkapitalbevis gir en stemme»⁷⁸. Begrensningen følger av finansvl. § 2b-26 tredje ledd. Her følger det at «Hvert medlem i generalforsamlingen har en stemme med mindre annet følger av loven eller vedtektene»⁷⁹. For egenkapitalbevisierne vil dette begrenses i lov, tatt i betraktning deres indirekte innflytelse etter finansvl. § 2b-11 eller deres direkte innflytelse etter finansvl. § 2b-12.

4.3.3 Reglene om møterett

Tatt i betraktning den foregående drøftelsen om stemmerett, så er det nærliggende å se på rettighetene i tilknytning til møterett i generalforsamlingen. Utgangspunktet for egenkapitalbevisiere er at det i generalforsamlingen gjelder et lovfestet krav til at medlemmene «avspeiler sparebankens kundestruktur og andre interessegrupper samt samfunnsfunksjonen» i samsvar med spbl. § 8 annet ledd. Som det ble slått fast ovenfor, «deler» egenkapitalbevisierne sin representasjon i generalforsamlingen.

⁷⁶ Se drøftelsen i pkt. 3.3.1 om at finansstiftelsen blir eier ved omdannelse. Vedtektene i finansstiftelsen kan begrense en nedre eierskapsgrense, mens resterende kan omsettes.

⁷⁷ Asal. § 5-4 første ledd

⁷⁸ Finansvl. § 2b-12 annet ledd

⁷⁹ Finansvl. § 2b-26 tredje ledd

Det gjelder som hovedregel at vedtektene bestemmer hvordan medlemmene i generalforsamlingen sammensettes⁸⁰. For mens generalforsamlingen skal bestå av tre fjerdedeler som ikke er ansatte etter annet ledd, så vil medlemmene være innskytere⁸¹ og representanter fra kommunestyret⁸². I tillegg skal ansatte også være representert med en fjerdedel⁸³. Egenkapitalbeviserne utgjør utover dette maks to femtedeler av stemmene i generalforsamlingen jf. Finansvl. § 2b-10. Det er på det rene at egenkapitalbevisbankene ved egenkapitalbevisere utvider generalforsamlingen til å omfatte flere interesser som skal tas i betraktning når vedtak fattes. Dette har sammenheng med hensynet til at sparebankene skal bevare sin identitet som en selveiende institusjon, og at det er i sparebankens interesse å gjelde begrensninger på hvem som kan fatte beslutninger om sparebankens virksomhet.

Det rettslige utgangspunktet for aksjeeiernes møterett følger av asal. § 5-2 første ledd. Som utgangspunkt gjelder det at «Aksjeeierne har rett til å møte i generalforsamlingen»⁸⁴. Bestemmelsen legger til grunn en ordning hvor aksjeeiere enten selv har rett til å møte i generalforsamlingen, eller at aksjeeieren ved bruk av fullmakt sender fullmektig til å møte og handle på vegne av aksjeeieren.

Møteretten for egenkapitalbeviserne reguleres av utgangspunktet i finansvl. § 2b-10. Som tidligere nevnt skal det i egenkapitalbevisbankens vedtekter bestemmes om det skal gjelde representasjonsrett etter finansvl § 2b-11 eller møterett etter § 2b-12.

Etter finansvl. § 2b-11 kan det i vedtektene fastsettes at eierne av egenkapitalbevis skal velge et antall medlemmer i generalforsamlingen som skal representere egenkapitalbeviserne. I dette ligger det at egenkapitalbeviserens innflytelse er begrenset ved lov, og det vil derfor ikke være nødvendig at alle egenkapitalbeviserne representeres direkte i generalforsamlingen. Representantene kan etter bestemmelsens første ledd ikke utgjøre mindre enn en femtedel og ikke fler enn to femtedeler av generalforsamlingens medlemmer⁸⁵. Til grunn for dette ligger det at sparebankloven kapittel 3 har bestemmelser om hvem som skal være representert i generalforsamlingen, som nevnt ovenfor.

⁸⁰ Spbl. § 8 første ledd

⁸¹ Spbl. § 8a første ledd

⁸² Spbl. § 8b første ledd

⁸³ spbl. § 8 jf. § 8c

⁸⁴ Asal. § 5-2 første ledd

⁸⁵ Sparebankloven § 8 første ledd.

Etter finansvl. § 2b-11 annet ledd skal det i vedtektene fastsettes nærmere regler om valget av representantene til generalforsamlingen herunder stemmerett, valgbarhet, funksjonstid og bortfall av verv, valg måte og regler om tvister ved valget.

Etter § 2b-12 kan det også i vedtektene fastsettes at eierne av egenkapitalbevis i stedet for å velge representanter for sin stemmeandel heller skal ha rett til å møte i generalforsamlingen, og avgi en prosentvis andel av stemmene som minst utgjør en femtedel og ikke mer enn to femtedeler av stemmene. Som nevnt ovenfor om at antall stemmer for egenkapitalbeviserne er begrenset ved lov, er det her snakk om å jevne ut stemmene med en prosentvis andel for å kunne utøve direkte eierinnflytelse. På denne måten kan alle egenkapitalbevisere møte i generalforsamlingen. Videre følger det av tredje ledd om at hvis eierne av egenkapitalbevis utgjør en større del av den vedtekts fastsatte prosentandel av antall stemmer som er representert i generalforsamlingen, vil man måtte nedjustere egenkapitalbevisernes stemmer slik at de prosentvis ikke overstiger maksimumsgrensen på to femdeler. Dette står i motsetning til hva som følger av utgangspunktet om at hvert egenkapitalbevis utgjør en stemme jf. § 2b-12 annet. Det vil med andre ord ikke være snakk om å justere opp stemmene dersom det ikke er nok medlemmer som fastsatt i vedtektene som er representert på generalforsamlingen jf. § 2b-12 tredje ledd. I kommentarene til denne loven, da den forelå som lovforslag, ble det fremhevet at reduksjonen av stemmetyngden til egenkapitalbeviserne er for å sikre at det samlede antall stemmer ikke overstiger egenkapitalbevisernes eierinnflytelse⁸⁶.

Det gjelder for egenkapitalbeviserne enten en begrensning igjennom representanter⁸⁷ som begrenser seg oppad til to femdeler av generalforsamlingens medlemmer, eller ved begrensning i antall stemmer i prosent opptil to femdeler av alle stemmene⁸⁸ i generalforsamlingen. Dette kan ikke sies å utgjøre noen likhet som for vanlige aksjeeieres utagbare møterett⁸⁹ med tanke på at deres utgangspunkt er at hver aksje gir en stemme⁹⁰, selv om denne kan fratras eller begrenses i vedtektene.

4.3.3.1 *Lovtekniske forskjeller og likheter.*

Videre gjelder det noen tekniske likheter og forskjeller i spørsmålet om flertallskrav for vedtak, vedtektsendring og særskilte flertallskrav for vedtektsendring.

⁸⁶ Ot.prp.nr.75. (2008-2009). Merknad til lovendring kapittel 12.1 forslag til ny § 2b-12.

⁸⁷ Finansvl. § 2b-11 første ledd.

⁸⁸ Finansvl. § 2b-12 første ledd.

⁸⁹ Asal. § 5-4 første ledd.

⁹⁰ Asal. § 4-1 første ledd.

Både egenkapitalbevisbanker og aksjebanker opererer med likt utgangspunkt om et alminnelig flertallskrav etter spbl. § 11 sjettede ledd, om at dersom ikke annet er bestemt i lov eller egenkapitalbevisbankens vedtekter «gjelder som forstanderskapets vedtak, det som de fleste stemmer er avgitt for»⁹¹. I asal. § 5-17 første ledd for vedtak i generalforsamlingen «En beslutning av generalforsamlingen krever flertall av de avgitte stemmer, om ikke noe annet er bestemt i loven»⁹².

Videre gjelder det en likhet i spørsmålet om vedtektsendring i egenkapitalbevisbanken og aksjebanken. I følge finansvl. § 2b-26 fjerde ledd kreves «tilslutning fra minst to tredeler av de avgitte stemmene»⁹³ for å endre vedtektene, om ikke noe annet fremkommer av lov eller vedtekter. I asal. § 5-18 første ledd om beslutninger for å endre i vedtektene, «krever tilslutning fra minst to tredeler så vel av de avgitte stemmer som av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen»⁹⁴.

Videre kan det av finansvl. § 2b-10 annet ledd fastsettes i vedtektene å gjelde særskilte flertallskrav som angår avgjørelser av «vesentlig betydning for eierne av egenkapitalbevis eller rettighetene i henhold til egenkapitalbevis»⁹⁵. Dette gjelder på områder som konkret angår interessene rundt eierskapet til egenkapitalbeviserne og omfatter finansvl. §§ 2b-16, 2b-22 til 2b-25, 2c-3 og 2c-17⁹⁶. Ved forarbeidende til denne bestemmelsen ble det fremhevet at det gjelder som utgangspunkt flertall som for vedtektsendring for slike avgjørelser⁹⁷. Bestemmelsen må sies å skulle ivareta egenkapitalbeviserens investerings interesse i banken, da de nevnte bestemmelsene direkte vil ha betydning for egenkapitalbevisenes pålydende verdi i form av verdiendring, utvanning eller omdannelse til aksjer.

En tilsvarende bestemmelse gjelder også for aksjeeiere, hvor det etter asal. § 5-19 gjelder et kvalifisert flertallskrav på ni tideler av den representerte aksjekapitalen for beslutninger i generalforsamlingen om utbytte eller nedsettelse av aksjebankens formue. Et unntak i denne likheten er i spørsmålet om utbytte. Det gjelder ikke et tilsvarende krav til kvalifisert flertall i finansvl. § 2b-10 annet ledd ved behandling i spørsmålet om utbytte i egenkapitalbevisbanker, contra ordlyden i asal. § 5-19.

⁹¹ Spbl. § 6 sjettede ledd

⁹² Asal. § 5-17 første ledd

⁹³ Finansvl. § 2b-26 fjerde ledd

⁹⁴ Asal. § 5-18 første ledd

⁹⁵ Finansvl. § 2b-10 annet ledd

⁹⁶ Finansvl. §§ 2b-16 erverv av egne egenkapitalbevis, 2b-22 nedsettelse av eierandelskapitalen, 2b-23 forhøyelse av eierandelskapitalen, 2b-24 tegningsretter, 2b-25 lån med rett til å kreve egenkapitalbevis utstedt, 2c-3 vedtak om sammenslåing eller deling og 2c-17 vedtak om omdanning.

⁹⁷ Ot.prp.nr.75. (2008-2009). Merknad til lovendring kapittel 12.1 forslag til ny § 2b-10.

For å oppsummere rettstilstanden virker lovgiver å ha tatt til følge betraktningene slik de kommer fram i Ot.prp.nr.75 (2008-2009) under pkt 5.2.3. Her blir det av høringsinstansene lagt til grunn at man for å forsvare sparebankens egenart gjelder det å begrense egenkapitalbeveiseirenes innflytelse, men at de likevel må ha mulighet til å forsvare sine interesser i banken. Videre legger Banklovkommisjonen som utarbeidet lovforslaget til grunn, at det ikke må bli et for stort sprik mellom egenkapitalbeveiseierne og deres rettighetsutøvelse i generalforsamlingen. Dette kommer til uttrykk ved at deres innflytelse er begrenset i generalforsamlingen til å gjelde to femdeler av generalforsamlingens medlemmer enten ved valgte representanter eller å møte selv.

4.3.4 Reglene om overskudd og utbytte.

Legaldefinisjonen på overskudd fremkommer av finansvl. § 2b-18 om at «overskudd menes her årets overskudd etter godkjent resultatregnskap for siste regnskapsår etter at det er foretatt korrigerende overføringer til eller fra fond for vurderingsforskjeller, samt for avsetninger til fond for urealiserte gevinster og overføringer fra fond for urealiserte gevinster som tidligere er resultatført»⁹⁸. Videre etter annet ledd skjer tilordningen av overskudd til «eierne av egenkapitalbevis og institusjonen etter forholdet mellom eierandelskapitalen med tillegg av overkursfondet og grunnfondskapitalen med tillegg av kompensasjonsfondet.»⁹⁹ Det gjelder en balanseang mellom de to kapitalgrunnlagene slik at det blir en forholdsmessig fordeling.

Hovedregelen om utbytte for aksjebanker finnes i asal. § 8-1. Her omfatter utbytte gjenværende netto eiendeler etter fratrukk av aksjebankens aksjekapital og øvrig bundet egenkapital etter asal. §§ 3-2 og 3-3. Når det er snakk om den øvrige egenkapital gjelder det fratrukk for fond for urealiserte gevinster og vurderingsforskjeller. Dette berører skattemessige spørsmål og faller dermed utenfor oppgaven. Etter fjerde ledd gjelder det krav om at aksjebanken bare kan dele ut utbytte dersom aksjebanken etter utdelingen fortsatt har forsvarlig egenkapital og likviditet i samsvar med asal. § 3-4. Det sentrale ved denne vurderingen er at aksjebanken har tilstrekkelig kapital og likviditet som er forenlig og forsvarlig, ut i fra risikoen som aksjebanken utarter. Videre følger det av asal. § 8-3 at utbytte skal utbetales til aksjeeierne som er aksjeeiere på det tidspunktet beslutningen treffes.

Det foreligger dermed en likhet i at både aksjebanker og egenkapitalbevisbanker utbetaler utbytte av årets overskudd etter finansvl. § 2b-18 og asal. § 8-1. Videre gjelder det en likhet at

⁹⁸ Finansvl. § 2b-18 annet ledd

⁹⁹ Finansvl. § 2b-18 annet ledd

eierne av verdipapiret på fastsettelsestidspunktet for utbytte har rett på utbytte i lys av sitt eierskap. Ordningen for utbytte for egenkapitalbevisiere bygger på prinsippet i aksjelovgivningen om at forrige årsresultat skal legges til grunn, og fordeles forholdsmessig mellom begge kapitalgrunnlagene i institusjonen¹⁰⁰. Dette betyr at det er en forskjell i utgangspunktet om at utbytte baserer seg på antall verdipapirer ihendehaveren har, siden utbytte i eierandelskapitalen til egenkapitalbevisiere fordeles også til kapitalforholdet i grunnfondskapitalen. I en aksjebank vil utdelingen av utbytte utbetales utelukkende til aksjeeierne.

Etter finansvl § 2b-18 tredje ledd gjelder det en forutsetning for tildelingen «at styret har lagt fram forslag for anvendelse av overskuddet»¹⁰¹, og generalforsamlingen videre vedtar en prosentvis del som skal «disponeres som utbyttmidler». Deretter gjelder det krav om at det ikke kan benyttes mer til utbyttmidler enn hva som er forenlig med «god forretningsskikk»¹⁰². I dette ligger det at tap som er inntruffet eller som påregnes at vil treffe skal være med i vurderingen om tilordning av utbytte.

Beslutningskompetansen for utdeling av utbytte er lagt til aksjebankens generalforsamling i samsvar med asal. § 8-2, etter at styret har lagt fram «forslag om utbytte eller annen anvendelse av overskuddet»¹⁰³. Det kommer tydelig fram av reglen om at generalforsamlingen ikke kan beslutte utdelt utbytte for en høyere sum enn hva styret foreslått eller kommer til å godta. Dette fordi styret er det organ som er kjent med aksjebankens drift, og derfor har størst forutsetning for å forutsi hvilket kapitalbehov som er nødvendig til drift og finansiering. Etter annet ledd kan generalforsamlingen beslutte å delegere fullmakt til styret om at de skal fastsette utdeling av utbytte på bakgrunn av aksjebankens årsregnskap. På denne måten trenger ikke generalforsamlingen å ta stilling til hvorvidt det skal utbetales utbytte eller ikke, og det blir opp til styret og vurdere hvor mye som skal utbetales.

Det gjelder dermed en likhet i regelsettene at beslutningskompetansen er gitt til generalforsamlingen etter forslag fra styre. Det gjelder også en likhet i at generalforsamlingen fastsetter hvor stor del av utbytte som skal utbetales. Dette følger av finansvl. § 2b-18 tredje ledd om at det fastsettes en prosentvis andel av styrets forslag til disposisjon som utbyttmidler. I aksjebanken gjelder det et likt utgangspunkt, hvor det etter fbl. § 15 annet ledd er generalforsamlingen som tar stilling til hvor stor del av utbytte som skal utbetales til aksjonærene. Det følger av begge bestemmelsene en begrensning i å fastsette et høyere beløp enn hva styret har foreslått.

¹⁰⁰ Ot.prp.nr.75 (2008-2009) pkt. 12.1 merknad til § 2b-18

¹⁰¹ Finansvl. § 2b-18 tredje ledd

¹⁰² Finansvl. § 2b-18 tredje ledd

¹⁰³ Asal. § 8-2

Ved tilordningen av utbyttmidler i egenkapitalbevisbanker i finansvl. § 2b-18 etter fjerde og femte ledd fastsettes det at en del av utbyttmidler til eierandelskapitalen utbetales til egenkapitalbeviserne, mens resten tilføres utjevningsfondet. Videre om overskuddet som skal tilordnes institusjonen tillegges grunnfondskapitalen, med mindre institusjonens vedtekter sier noe annet. Vedtektene kan inneholde bestemmelser om at utbyttmidler skal gå til allmenntilgige formål gjennom utbetalinger fra grunnfondet som i form av f.eks. gaver, stipend m.m. Det kommer også fram at det ved disponeringen av utbyttmidlene skal vektlegges at forholdet mellom eierandelskapitalen og grunnfondskapitalen ikke endres vesentlig. Poenget er at mens egenkapitalbeviserne får utbetalt utbytte for hvert enkelt bevis, så blir midlene tilført grunnfondet, forutsatt at det ikke utbetales midler i samsvar med vedtektene til f.eks. allmenntilgige formål bare større og større. Dette blir omtalt som «utvanningsproblematikk» og har vært et viktig spørsmål fra investors perspektiv.

Videre etter § 2b-19 første ledd kommer det fram at utjevningsfondet kan anvendes for å opprettholde utbytte på eierandelskapitalen. Som nevnt ovenfor om finansvl. § 2b-18 fjerde ledd at utbyttmidler som er tilordnet eierandelskapitalen går til utjevningsfondet med fratrukk for den del som er avsatt til eiere av egenkapitalbevis. Det nevnes også at utjevningsfondet vil tjene som kjernekapital for hva gjelder kravet til kapitaldekning i samsvar forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner av 6. januar 1990. Nr. 435 § 3 nr. 3. Videre etter tredje ledd kan det bare utbetales utbytte fra utjevningsfondet dersom det er forsvarlig ut i fra sparebankens egenkapitalsituasjon. Deretter følger det av § 2b-19 annet ledd at gevinster fra resultatførte fond kan overføres til utjevningsfondet og dermed bli tilført kapital som igjen bidrar til økt mulighet for utbytte.

For til forskjell fra aksjebanker hvor vedtatt utbetalt utbytte går direkte til aksjonærene, skjer det i egenkapitalbevisbankene en deling mellom eierandelskapitalen og grunnfondskapitalen. Dette må anses som en begrensning i egenkapitalbevisbankens adgang til å disponere over den tilordnede delen som skal gå til øking av grunnfondskapitalen og vil dermed innebære en skjevfordeling mellom eierandelskapitalen og grunnfondskapitalen. Man kan derfor anse bestemmelsen om utjevningsfondet som en form for «garantist» mot utvanning av utbytte til fordel for bankens grunnfond.

En nærmere vurdering av dette faller utenfor oppgaven, men det nevnes fordi at det kan være problematisk i forhold til utdelinger i en egenkapitalbevisbank som ikke har utdeling av grunnfondet til f.eks. gaver, stipender eller andre tilskudd til allmenntilgige formål. Da vil grunnfondet vokse og vokse, mens eierandelskapitalen blir den samme etter at utbytte er utdelt. På denne måten blir utdelingen på eierandelskapitalsiden «vannet ut» over tid, og sjansen er større for at interessen rundt egenkapitalbeviset blir mindre og mindre. Denne bestemmel-

sen ligger derfor til grunn slik at man kan opprettholde en forholdsmessig lik fordeling mellom eierandelskapitalen og grunnfondet¹⁰⁴. I en aksjebank vil heller en utvanning gå på utstedelse av flere aksjer igjennom en aksjeemisjon.

For aksjebanker følger det av fbl. § 16 et krav om at Finanstilsynet i god tid skal underrettes om hvilke saker som skal behandles på generalforsamlingen, herunder spørsmål om utbytte.

Et slikt notifikasjonskrav følger også av finansvl. § 2b-18 sjette ledd. Kravet gjelder ovenfor egenkapitalbevisbankens styre hvor de skal rapportere til Finanstilsynet om behandling av spørsmål om utbytte til eierandelskapitalen for egenkapitalbeviserne. Videre gjelder det å rapportere om utbytte av grunnfondet for gaveutbetaling av årets overskudd, dersom det er satt høyere enn 30 % av overskuddet etter resultatregnskapet. Videre gjelder det krav om tillatelse fra Finanstilsynet dersom utbytte fastsettes til over 60 % prosent.

En annen forskjell som kommer frem av i finansvl. § 2b-18 sjette ledd er Finanstilsynets adgang ut i fra hensynet til egenkapitalbevisbankens soliditet, å kunne pålegge årets overskudd enten helt eller delvis skal anvendes til å stryke bankens soliditet. Tatt i betraktning så er aksjebanken pålagt å underrette Finanstilsynet ved behandling av spørsmålet om utbytte, og et tilsvarende krav gjelder ikke for aksjebanker om at et offentlig tilsynsorgan kan pålegge overskuddet å bli værende for å styrke aksjebankens soliditet. På den annen side gjelder det krav om at aksjebanken etter utdelingen til enhver tid skal ha forsvarlig egenkapital og likviditet i samsvar med asal. § 8-1 fjerde ledd jf. asal. § 3-4. For mens offentlige instanser kan gi pålegg og kreve at tillatelse gis, så er det fordi man ønsker sikre den finansielle stabiliteten i finansinstitusjonene og i markedet.

4.3.5 Reglene om underskudd

Det følger av finansvl. § 2b-20 om at underskudd omfatter det resultatregnskapet for siste regnskapsår som skal bli dekket av en forholdsmessig del av grunnfondskapitalen ved gavefondet, og den eierandelskapitalen som overstiger vedtektsfestet eierandelskapital ved utjevningsfondet. Med andre ord så er eierandelskapitalen mer beskyttet fremfor grunnfondet. Dette ved prioriteringsrekfølgen ved at grunnfondskapitalen, utjevningsfondet og gavefondet blir nedskrevet før eierandelskapitalen.

¹⁰⁴ Det finnes også andre tiltak som f.eks. å konvertere deler av grunnfondet til en stiftelse for så å foreta utdelinger, slik at man får tappet ned beholdningen i grunnfondet.

Videre følger det av finansvl. § 2b-20 annet ledd om at underskudd som ikke blir dekket med overføringer som etter første ledd, dekkes ved en forholdsmessig overføring fra overkursfondet og kompensasjonsfondet. Egenkapitalbeveiseierne blir derfor beskyttet i to omganger før det blir snakk om å nedsette den vedtektsfestete eierandelskapitalen etter finansvl. § 2b-22 jf. § 2b-7. For etter finansvl. § 2b-22 første ledd kan generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring, dersom ikke underskudd dekkes på annen måte etter § 2b-20 bestemme nedsettelse av den vedtektsfestete eierandelskapitalen. Minner her om § 2b-10 hvor det kan være fastsatt i vedtektene å gjelde et særskilt flertallskrav som vil angå beslutning av vesentlig betydning for egenkapitalbeveiseierne. Videre gjelder det en forutsetning av nedsettelse at Finanstilsynet har gitt samtykke etter § 2b-7 hvor det i tillegg kan knyttes vilkår til samtykket.

Det finnes ingen legaldefinisjon om underskudd i aksjelovens bestemmelser, men det følger av asal. § 12-2 første ledd at sist godkjente regnskap skal legges til grunn ved spørsmålet om å nedsette aksjekapitalen, jf. asal. § 12-1 første ledd nr. 1. Dette innebærer at aksjebanken har hatt større kostander enn inntekter. Underskudd i årsregnskapet vil derfor føres på aksjeaksjebankens konto for disposisjonsmidler. Om aksjebanken ikke har tilgjengelig egenkapital å føre underskuddet mot, føres det på konto for udekket underskudd. Etter asal. § 12-1 annet ledd skal beslutningen angi nedsettelsesbeløpet om hvorvidt det gjelder innløsning av aksjer eller nedsettelse av aksjens pålydende. På denne måten frigjør aksjebanken kapital til å kunne dekke tapet.

Slik lovens utgangspunkt er etter aksjelovens bestemmelser, så er aksjeeierne mer eksponert for verdiforringelse av deres aksjers pålydende ved nedsettelse av aksjekapitalen enn egenkapitalbeveiseierne ved underskudd. Dette på bakgrunn av hva som nevnt ovenfor om den lovfestede prioriteringsrekkefølgen som gjelder i egenkapitalbevisbanker¹⁰⁵ til fordel for eiere av egenkapitalbevis. Dette samsvarer også med lovgivers ønske om å gjøre egenkapitalbevisene til et attraktivt alternativ til aksjer, siden dette bidrar for egenkapitalbevisene til å fremstå som stabile verdipapirer. Videre kan det sies å være en ulempe for egenkapitalbeveiseierne at de har en begrenset stemmevekt i generalforsamlingen enn aksjeeiere, nettopp fordi deres stemmemuligheter er begrenset oppad til å gjelde maks to femdeler. Dette innebærer at dersom det ikke er fastsatt et særskilt flertallskrav for egenkapitalbeveiseierne, så vil det kunne gjelde nedsettelse av eierandelskapitalen som går ut over egenkapitalbeveiseiernes pålydende. For mens lovens utgangspunkt i aksjeloven om at hver aksje gir en stemme, så vil aksjeeierne kunne ha mer å si enn egenkapitalbeveiseierne.

¹⁰⁵ Finansvl. §§ 2b-20 og § 2b-22 første ledd litra a.

5 Avsluttende bemerkninger

Ut i fra denne fremstillingen har det vært en gjennomgang av oppgavens to sentrale spørsmål. Tatt i betraktning at det gjelder en deskriptiv fremstilling av gjeldende rett, så vil det i denne oppgaven ikke bli tatt stilling til hvilken strukturform som er den mest egnede i for banker. Det minnes i stedet om at det i kapittel 3 ble fremhevet at det generelle utgangspunktet for sparebanker er at de skal være en selveiende institusjon. Videre vil det ved spørsmålet om omdannelse gjelde en rekke faktorer som skal tas med i betraktning for om omdannelse skal gjennomføres. Hvis man ser bort i fra kravet om godkjennelse, er den mest sentrale faktoren at sparebanken selv må vurdere ut i fra sine underliggende behov for kapital om hvorvidt det er hensiktsmessig å omdanne seg til en aksjebank.

Videre angående oppgavens andre spørsmål som er drøftet under kapittel 4, vil det ikke bli tatt stilling til hva som er det mest «hensiktsmessige» verdipapiret. Dette fordi at selv om egenkapitalbevis har flere likhetstrekk med aksjer, så er det et særegent finansielt instrument som er i utvikling. Rettighetene i tilknytning til egenkapitalbevisene kan om en del år fra nå, ha en helt annen rettslig rolle enn hva den har i dag. Uansett så er det et sentralt poeng at ut i fra gjeldende lovgivning er aksjer det verdipapiret som har størst fleksibilitet, og gir størst uttelling i stemmegivningen i generalforsamlingen enn egenkapitalbevis. Det vil i en egenkapitalbevisbank være snakk om et «kundedemokrati» fremfor et rent aksjonærdemokrati i en aksjebank.

Kilde, - og litteraturliste

Lover

- 1997 Lov 06. Juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksje-loven)
- 1996 Lov 12. Juni. 1996. Nr. 75. om sikringsordninger for banker, forsik-ringsselskapenes garantiordninger og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner (banksikringsloven)
- 1994 Lov 06. Mars. 1994 Nr. 15 om enhetsregisteret
- 1998 Lov 06. Oktober. 1988. Nr. 40 om finansieringsvirksomheter (fi-nansieringsvirksomhetsloven)
- 1985 Lov 21. Juni. 1985. Nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommanditt-selskaper (selskapsloven)
- 1961 Lov 24. Mai. 1961. Nr. 1 om sparebanker (sparebankloven)
- 1961 Lov 24. Mai. 1961. Nr. 2 om forretningsbanker (forretningsbanklo-ven)
- 1987:619. Svensk författningssamling

Forskrifter

- 2014 Forskrift 22. August. 2014. Nr. 1097 om kapitalkrav og nasjonal tilpassing av CRR/CRD IV (CRR/CRD IV-forskriften)
- 2007 Forskrift 29. Juni. 2007 nr. 875 om regulerte markeder (børsfor-skriften)
- 1990 Forskrift 01. Juni. 1990. Nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner

1988 Forskrift 06. September 1988. Nr. 830. om grunnfondsbevis i sparebanker (opphevet)

Litteratur

Myklebust, Trude. *Innføring i Bergen*, 2011.
Finansmarkedsrett

Aarbakke, Asle A, Gudmund K, 3 utg. Oslo, 2012
Tone O og Jan S. *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave*.

Forarbeider

NOU 2012:2 Utenfor og innenfor

NOU 2009:2 Kapital, - og organisasjonsformer i sparebanksektoren

Proposisjoner

Ot.prp.nr.75. (2008-2009) Om lov om endringer i finansieringsvirksomhetsloven og enkelte andre lover (kapital- og organisasjonsformer i sparebanksektoren)

Ot. prp. Nr 59 (2001-2002) Lov om endring av lov 10. juni 1988 nr. 40 om Finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner mv.

Rettspraksis

Rt. 2013 s. 388

Nettside

2015	http://sparebankstiftelsen.no/Om-stiftelsen
2014	http://www.nrk.no/norge/historisk-kursfall-for-norske-kroner-1.12104866
2014	https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Nyheter/450000-foretak-i-Norge-Flere-AS-farre-NUFer/
2014	http://lillestrombanken.no/privat/sparing/sparing/sparekonto#PriceListTabItem1
2014	http://lillestrombanken.no/privat/laan/boliglan/boliglan
2014	http://www.sparebankforeningen.no/id/1082
2014	https://www.sbm.no/default.aspx?menu=90
2011	http://www.finanstilsynet.no/Global/Venstremeny/Pressemeldinger_vedlegg/2011/1_kvartal/Tilrading_Sparebank1_SR_Bank_Off.pdf
2007	https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/sparebanken-bien-gis-tillatelse-til-omda/id482235/
2006	http://www.sparebankforeningen.no/id/14060.0